

Institutionen för lingvistik
Stockholms universitet

Anpassningsstrategier i lajvspråk

Susanne Vejdemo

Sammanfattning

Talare av konstruerade språk som skapats som rekvisita till levande rollspel utgår oftast från skrivna grammatikor och ordlistor. Dessa grammatikor är oftast rent teoretiska, och beskriver inte redan existerande språk utan skapar dem, med resultat att de ibland är illa lämpade att ha som grund för talat språk.

Uppsatsens syfte är att undersöka vilka anpassningsstrategier som används för morfosyntaxen i två lajvspråk när de går från skrivna grammatikor till talade språk. I uppsatsen diskuteras vidare vilka motivationer det finns för att använda lajvspråk.

Fem huvudsakliga anpassningsstrategier identifieras: (1) kodning från andra språk, (2)skapande av nya morfem, (3)expansion eller (4) reduktion av de funktionella ramarna hos morfem som redan existerar i grammatikan samt (5) elimineringen av morfem från grammatikan.

Som huvudsakliga användningsområden för lajvspråken föreslås verktyg för inlevelse, kommunikationsmedel, kuliss för andra spelare samt hemliga språk. Lajvspråk har annorlunda syften jämfört med andra konstruerade språk. Förutom att vara lätta att lära är det mycket viktigt att de är illusionsskapande och dynamiska i sin uppbyggnad.

C-uppsats i Allmän språkvetenskap
HT 2004
Handledare: Päivi Juvonen

Za votauk jarg zamashumishi ("sammanfattning"), erg zajab narz za al mashum jabat "Svartiska 3".

Jabatari raz gajumjab, (jab narz ti natug u gajum) gorgulbat maushatub mogshi. Zamogshi ti thil nar raz ash gorgulbatuga jab ag narkil nar ukil gath ur jabatuga jab.

Za al augat erg guz zagajumjabobi jabatari rauat zagajumjabi ilur tak gorgulbatub tak, ag malur zagajumjabobi jabatari gorgulbat zajabi.

Za ti nat voshi narz zagajumjabobi jabatari atar vrat: tak atar gorgulbat mashurz jab, tak atar nat rau staurtsjab nanulg rauat staurtsjab narz ti, tak atar matat staurtsjab.

Gur tumat at zagajumobi jabatarobi jarg ti nat: tak gorgulbat zagajumjab ur at gajumat oram, ur at jabat kon mashurz gajumari ag at traumat tak ash or gug, ag ur at atar jabat ilur mashurz gajumari nar atar tak.

Gajumjabo ti nar narz mashurz natuga jabi. Natuga jabi ti narbururz, urur zagajumjabobi jabari gorgulbatub zagajumjab ur at nat ash rau nask, ak tak tiatub narbururz at rauat.

Mitya noa ho se sinome pitya parma, ("sammanfattning"), qu i quen ve i parma quetta "Quenya 3".

Coireatyalo queni, (quen ve aiqen harya care), harya quenaxanparma. I quenaxanparma na laume ho mine quen ve aiqen quena: ar te na laume oiale hosta mar an quen ve aiqen quenuva.

Se sinome pitya parma harya cene qu manen i coireatyalqueni quenari cara i coireatyalquen rata, yare te quena tin, ar manta: manen ar yare te mera quena i queni.

Se na nelde tie ve i quenari saya lesta: te saya mapa quenti ar quenaxani ho attya queni, te saya cara rata quenti ar quenaxani elor quena quenti com rata mitya noa, te saya maca quenti ar quenaxani.

Ne noa ana coiretyalqueni quenari harya nelde noa: te mera quena coiretyalquen an ana cara teo coiretyalo celva inmar, an ana quena com attya coiretyalari ar an ana anta attya coiretyalari mine mar tyal.

Coiretyalquen na laume ve attya quen ve atani cara: quen ve atani cara sanuva laume lumna, nan coiretyalquenari quena i queni an ana cara rata anwa ar se ye mar ire iqueni laume ye lumna ana cara rata.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte	1
3. Bakgrund.....	1
3.1 A priori och a posteriori.....	2
3.1.2. Världspråksaspiranter.....	4
3.1.3. Conlangs i litteratur och film	4
4. Lajv och lajvspråk.....	5
4.1. Fantasy-lajv med fantasikulturer.....	5
4.2. Tolkien som inspiration	6
5. Källor	7
6. Metod	7
7. Informanter.....	7
8. Lajvspråken i uppsatsen	9
9. Tillvägagångssätt	11
9.1. Metodologiska problem	12
10. Materialet från undersökningen	12
10.1 Bearbetning av materialet	13
10.2. Transkriptionskonventioner	14
11. Analys och resultat.....	16
11.1. Artiklar och bestämda pronomen.....	16
11.1.1 Bestämda artiklar och bestämda pronomen i S2.....	16
11.1.2 Bestämda artiklar och pronomen i S3.....	17
11.1.3. Obestämd artikel i S2.....	18
11.1.4 Obestämd artikel i S3.....	19
11.1.5. Bestämda artiklar och pronomen i Q2	19
11.1.6. Bestämda artiklar och pronomen i Q3	19
11.1.7. Obestämd artikel i Q2	21
11.1.8. Obestämd artikel i Q3	21
11.1.9 Sammanfattning av artiklar och bestämda pronomen.....	21
11.2. Kasus i lajvspråken	22
11.2.1. Kasus i S2	22
11.2.2. Kasus i S3	23
11.2.3. Sammanfattning av kasus i S3	27
11.2.4. Kasus i Q2.....	28
11.2.5. Kasus i Q3.....	29
11.2.6. Sammanfattning av kasus i Q3.....	30
11.3. Ordföljd i lajvspråken	31
11.3.1. Ordföljden i S2.....	31
11.3.2 Ordföljden i S3.....	31
11.3.3. Ordföljden i Q2	32
11.3.4. Ordföljden i Q3	32
11.3.5. Sammanfattning av ordföljd i lajvspråken.....	33
11.4. Particip i lajvspråken.....	34
11.4.1. Particip i S2.....	34
11.4.2. Particip i S3.....	34
11.4.3. Particip i Q2	35
11.4.4. Particip i Q3	35
11.5. Passivkonstruktioner i lajvspråken.....	36

11.5.1. Passivkonstruktioner i Q2	36
11.5.2. Passivkonstruktioner i Q3	36
11.5.3. Passivkonstruktioner i S2	37
11.5.4. Passivkonstruktioner i S3	37
11.5.5. Sammanfattning av passivkonstruktioner i lajvspråken.....	39
12. Lajvspråkets funktion på lajv	39
13. Diskussion	42
13.1. Vilka anpassningsstrategier har använts?	43
13.2. Lajvspråk och naturliga språk	46
13.3. Fortsatta studier om lajvspråk?	46
14. Källförteckning	48
Bilaga 1. Eliciteringstext till fas två.....	50

1. Inledning

I gränslandet mellan lek, konst och språkvetenskap finns lajvspråk. De är konstruerade språk som är skapade som rekvisita till den form av improvisationsteater som kallas lajv eller levande rollspel. Det finns lajvare runtom i Sverige som lägger ner mycket tid på att skapa och lära sig lajvspråk som endast kan förstås av ett litet antal personer och som endast kan användas vid några få enstaka tillfällen per år.

Lajv är en ung hobby i sig, och har funnits i Sverige sedan någon gång på 1980-talet (Nelson, 04-12-08), och lajvspråken är yngre än så. Lajvspråken föds i skriftlig form, som grammatikor och nedskrivna ordlistor, och lyckas i bland föras ut i verkligheten – eller överkligheten, beroende på hur man vill karaktärisera de fiktiva spelvärldar som de används i – där de förändras. Målet med den här uppsatsen är att se vilka förändringar som sker när talare som har studerat ett teoretiskt konstruerat språk, behöver använda språket för faktisk kommunikation. Mer specifikt har jag valt att studera vad som händer med två lajvspråk ifråga om determinerare, kasus, passivkonstruktioner, participformer på verb och ordföljd.

2. Syfte

Jag ämnar undersöka hur två lajvspråk förändras när de går från att vara idéer på papper till att aktivt användas i samtal. Det primära syftet är att se om anpassningsstrategier används, och i så fall vilka, när de realiserade språken tvingas göra arbete som de skrivna – men otestade – grammatikorna inte ger språken medel att ta itu med, eller när grammatikorna innehåller ”onödigt komplexa” system. Vidare kommer jag kort diskutera vilka motivationer det finns för lajvspråk samt undersöka hur de förhåller sig till andra typer av konstruerade språk.

3. Bakgrund

Det finns mycket att vinna i att leta i förenklade språk efter ledtrådar till hur naturliga språk är uppbyggda. Naturliga språk har eller har haft modersmålstalare eller andra talare som är tillräckligt kompetenta i språket för att det ska kunna fylla samma kommunikativa behov som talarens modersmål gör. Förenklade språk är medvetet skapade av människor för specifika syften, såsom kommunikation med maskiner genom programmeringsspråk (C++ och Pascal) eller kommunikation i svåra medium (krypto eller chiffer) eller den form av språk som används i telegrafer (Crystal 1997: 58) eller kommunikation med personer som talar andra språk (esperanto eller volapük) (Crystal 1997: 355f). Pidginspråk är en typ av förenklade språk som används av talare med olika modersmål på många platser i världen (se exempelvis Arends 1995:25).

Jag tror att om man kan utskilja vad som är det mest grundläggande i mänsklig kommunikation och vad som behålls trots att språken har stor press på sig att ta bort allt som inte är essentiellt för kommunikationen, så kan man bättre förstå exempelvis språkliga universalier och grammatiska hierarkier.

Det finns ingen tidigare forskning om lajvspråk i synnerhet, men konstruerade språk i allmänhet har det skrivits en hel del om under de senaste århundradena. Innan jag tar upp lajvspråk, vill jag därför koncentrera mig ett tag på andra typer av konstruerade språk.

De konstruerade språk som har rönt mest uppmärksamhet är främst sådana som aspirerar på att fungera som ett nytt lingua franca mellan grupper av människor som talar olika språk. Dessa får en mycket grundlig genomgång i Large (1985).

Det finns ett antal olika termer för att beskriva språk som är medvetet skapade av människor: conlang (constructed language), artlang (artificial language) och modellspråk är de vanligaste. Det finns vissa termer som endast syftar på världsspråkaspiranter: internationella språk (international languages) och världsvida hjälpspråk (world auxiliary languages).

Large (1985) använder omväxlande konstruerade språk (constructed language) och artificiella språk (artificial languages), men avser med detta endast världsspråkaspiranterna. Jag tycker att det är synd att använda termerna (eller deras förkortningar conlang och artlang) på enbart dessa språk och därigenom diskvalificera de hundratals, om inte tusentals, konstruerade språk som finns på internet. Jag kommer att använda conlang, artlang och modellspråk som paraplytermer, varunder internationella språk eller världsvida hjälpspråk utgör en undergrupp, och litterära conlangs och lajvspråk andra.

3.1 A priori och a posteriori

Oberoende av om ett conlang talas av tusentals människor, eller om det endast finns i skriven form på skaparens dator så kan man säga att det antingen är ett a prioriconlang eller ett a posterioriconlang.

A prioriconlangs är skapade utan något existerande språk (conlang eller naturligt) som grund. Large (2000) nämner flera a prioriconlangs från 1700-talet som delade upp begrepp som STOL, KÄRLEK, eller FISKA, i undergrupper i gigantiska tvärspråkliga tesaurusar. Själva språket bestod sedan av nummerserier, så att lyssnaren kunde pussla ihop talarens ursprungsmening genom att referera till tesaurusen.

Inom conlang-kulturen på internet används ibland ord-genererare som genererar ett antal segmentsträngar efter en given stavelsestruktur till a priori-språk.¹

A posterioriconlangs är skapade med något eller några existerande språk som grund. Pidginspråk är exempel på a posterioriconlangs skapade på naturliga språk. Esperanto (Large 1985, kapitel 5, speciellt 112-118) är ett exempel på ett som är skapat med olika europeiska språk som grund men med vissa a prioriinslag. Ido (Large 1985: 82-84) är ett exempel på ett conlang skapat efter både naturliga språk, det redan existerande conlanget esperanto och vissa *a-priori* inslag.

Kontrollerade språk är förenklade naturliga språk, där talarna starkt rekommenderas att hålla sig till en viss begränsad vokabulär och en viss specificerad grammatik.

Ett exempel på ett kontrollerat språk är Scania-svenska, som skapades i samarbete med företaget Scania och lingvister vid Uppsala universitet. Scania-svenskan är en kontrollerad och förenklad form av svenskan som ska vara enkel, enhetlig och lätt att förstå. Eftersom kontrollerade språk är mer regelbundna än naturliga, kan man med fördel använda dem som grund för maskinöversättning. Detta är också ett av syftena med scania-svenskan (Almqvist & Sågvall Hein 1996).

Jag skulle vilja definiera koder som en undergrupp till a priori-conlangs. Brottlingar, hemliga sällskap och barn är bara några exempel på grupper som ofta skapar koder (Crystal 1997:58).

Rövarspråket är ett exempel på en kod på svenska. Koder är conlangs som byter ut ord i ett språk och ersätter dem med andra. Koden är en krypterad form av sitt grundspråk, som i *Jo jag og vovilolol koköpopa enon kokopop tote*. Enkla ersättningschiffer, där A ersätts med 1, B med 2 etc., är också koder, liksom Cockney Rhyming slang där *Ribbon and Curl* betyder flicka, *girl*, och *Clod Hopper* betyder polis, *copper* (se Perkins, 1995 för ett lexikon).

Språk som förändrats genom språkplanering är en annan undergrupp till a priori-conlangs. Språkvårdsportalen säger på sin hemsida att "Språkplanering syftar på verksamhet med att beskriva och utveckla språk framför allt i språksamhällen där den politiska situationen har förändrats, t.ex. i Sydafrika, Tanzania och i många samhällen i Asien" (Språkportalen, 2001).

Tauli (1968, introduktionen) menar att språk kan och bör förbättras och effektiviseras. "Since language is an instrument, it follows that a language can be evaluated, altered, corrected, regulated and improved, and new languages created at will" (Tauli 1968: 9). Tauli föreslår vidare att att språket ska vara "simple, regular and symmetric" (Tauli 1968: 41). Han fortsätter: "The language must contain the maximum possible economy which is compatible with the absolute clarity and necessary expressiveness" (Tauli 1968:29).

¹ Se exempelvis <http://www.fantasist.net/wordgen2.shtml>

3.1.2. Världsspråksaspiranter

I Large (1985) går författaren igenom ett antal conlangs, från tidiga conlangs som det av S:a Hildegard på 1100-talet till försök på 1600-talet att finna ett språk vars form direkt skulle motsvara dess betydelse, till försök på 1800-talet att skapa ett conlang som skulle duga till världsspråk (antingen för att ersätta alla andra språk, eller för att fungera som ett lättlärt lingua franca) samt slutligen till esperanto och andra conlangs som under 1900-talet fått modersmålstalare.

Large koncentrerar sig i sin framställning på världsspråkaspiranter, och likställer faktiskt termen artificiella språk med conlang skapade med syftet att bli världsspråk. Det finns två huvudinriktningar bland dessa: de som vill ersätta redan existerande språk (internationella språk) och de som vill existera som hjälpspråk vid sidan av de nationella språken (världsvida hjälpspråk). Det finns en stor mängd av dessa, men jag skulle vilja hävda att majoriteten av de conlangs som finns idag skapades med helt andra motivationer. På internet finns det en stor conlang-kultur som ägnar sig åt att skapa conlangs för skapandets egen skull. Till conlangsen finns det också ofta fiktiva världar (Henning, 1995). Min egen erfarenhet är att det inte är ovanligt att conlangare har flera olika conlangs som de har publicerat på internet, och då och då gör ändringar i. De flesta av dessa conlangs finns nog enbart i skrift, och det är omöjligt att säga hur många som i någon utsträckning talas av fler än sin skapare.

3.1.3. Conlangs i litteratur och film

Många författare använder conlangs i de fiktiva världar de har skapat. Några av de mer kända exemplen från senare tid är Anthony Burgess' språk nadsat (A Clockwork Orange²), JRR Tolkiens quenya, sindarin, det svarta språket, khuzdul mfl, (i boksviten om Midgård³), och Georges Remis syldaviska (seriealbumen med Tintin, utgivna under namnet Hergé⁴). I tidig science fiction från 1600- och 1700-talen figurerade conlangs ofta starkt – Cornelius nämner bl.a Cyrano de Bergeracs och Francis Godwins musikala conlangs designade för befolkningen på månen (Cornelius 1965, kapitel 3).

Ingen av de nämnda författarna utvecklade dock sina conlangs så mycket att de skapade heltäckande grammatikor och ordlistor för dem. I de flesta fall är språken knapphändigt beskrivna och innehåller inte tillräckligt med information för att läsare ska kunna bilda sig en uppfattning om syntaxen.

² Se exempelvis <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/Nadsat>

³ Se exempelvis Åke Bertenstams <http://www.forodrim.org/bibliography/tbchron.html> för en komplett bibliografi.

⁴ Se exempelvis <http://www.zompist.com/syldavian.html> för en analys med grammatik och ordlista.

I kontrast till dessa står klingon, vars skapare Marc Okrand har publicerat både grammatik och ordlistor⁵. Conlanget skapades till filmserien Star Trek och talas nu av ett flertal personer (Wahlgren 2004: 5). Wahlgren (2004) har studerat amerikanska talare av klingon, men fokuserar på talarna snarare än språket. Han konstaterar dock att klingon fortfarande är under utveckling, och att både språkets talare och skapare har del i denna process.

4. Lajv och lajvspråk

Lajv, en försvenskad kortform av Live Action Roleplaying Game, även känt som levande rollspel, är ett fenomen som vuxit sig större och större i Sverige under de senaste två decennierna. Det är en blandning mellan lek och teater: en interaktiv improvisationsteater som kännetecknas av frånvaron av såväl publik som fasta manus. Arrangörerna av ett lajv skapar en spelvärld – exempelvis ett postapokalyptiskt Sverige, en sagoinspirerad återskapelse av en medeltida handelsköping eller ett hippiekollektiv på 60-talet – och stipulerar vissa grundregler för hur denna fungerar. De bjuder sedan in deltagare som ska gestalta personer i den världen, och det är i dialogen mellan deltagarna som skapar sina karaktärer och arrangörerna som spelvärlden får sin slutgiltiga utformning.

Lajv handlar om att gemensamt bygga en illusion av en annan verklighet, och till detta används det ofta en hel del rekvisita. Att skapa kläder och annan utrustning – sy paviljonger, bygga trähus, förbereda pyroteknik – är en mycket viktig del av själva lajvandet, och tar alltsomoftast mer tid än själva slutprodukten: spelet.

Språk är givetvis en mycket viktig del i alla världsbyggen och karaktärsbyggen, och många lajvare tänker noga på hur val av olika sociolekter och dialekter påverkar andras uppfattning om deras karaktärer. Namn på fiktiva platser och personer får även de ofta inspiration från lajvarnas uppfattning om olika språk i vår värld. de Mander och Mattiasson (2002) har skrivit om lajv i ett socialpsykologiskt perspektiv, men nämner inte lajvspråk – de konstaterar endast att lajvare ibland ändrar kroppsspråk och röstläge när de spelar en roll.

4.1. Fantasylajv med fantasikulturer

Inspirerade av folksagor, romantiseringen av den västerländska medeltiden och tillväxten av fantasygenren i litteraturen under de senaste decennierna, spelas fantasylajv i medeltidsliknande konstruerade världar med starka inslag av saga och magi. Förutom människor kan deltagarna även spela sagoväsen av olika typer, såsom troll, älvor, orcher och alver. I resten av uppsatsen är det just fantasylajv som avses med beteckningen lajv.

⁵ Se exempelvis Mark Okrands Klingon for the Galactic Traveler, från Baen (1997).

Oavsett om lajvarna ska gestalta människor eller sagoväsen, spenderas mycket tid på att utveckla och beskriva samhällen och kulturer. Ibland gör arrangörerna merparten av jobbet i att fastställa hur styrelseskick, könsroller, sociala roller, ekonomisk infrastruktur och religion fungerar i spelvärlden, och ibland kommer det mesta från deltagarna. Det finns många grupper med lajvare som inte arrangerar lajv själva, men som har en mycket utförligt utvecklad fiktiv kultur och roller till denna, och som deltar på olika fantasylajv gjorda av olika arrangörer, och varje gång ånyo passar in sin fiktiva kultur i den större fiktiva spelvärld som arrangörerna skapat.

Det är oftast denna typ av grupper, som haft flera år på sig att utveckla en fiktiv kultur, som aktivt använder sig av lajvspråk i spelet. En mycket lös uppskattning ger ett trettiotal grupper i Sverige som använder lajvspråk såpass utbrett att de har nedskrivna ordlistor och grammatikor.

Baserat på egna erfarenheter, samtal med svenska lajvare och mailkonversationer med lajvare i Europa och USA, vågar jag mig på att hävda att fenomenet med lajvspråk är om inte unikt för, så åtminstone mest utbrett i de skandinaviska länderna.

4.2. Tolkien som inspiration

J R R Tolkiens böcker om Midgård har alltid varit en stor inspirationskälla för fantasygenren och fantasylajven. Tolkien var en entusiastisk conlangare och skapade språk till sina fiktiva kulturer, som allt sedan Sagan om Ringen först kom ut har diskuterats och analyserats av läsare över hela världen. På många ställen har detta lett till föreningar och andra sammanslutningar med huvudsyfte att studera Tolkiens conlangs, som språkgillet Mellonath Daeron i Tolkiensällskapet Forodrim⁶. De mest kända av conlangsen är nog de alviska språken *quenya* och *sindarin* som skapades till olika kulturer hos alverna i Tolkiens Midgård, men Tolkien skapade även andra conlangs för bl.a. dvärgar (*khuzdul*) och orcher (det svarta språket, svartiskan). Språkens struktur får härledas från det ibland mycket knapphändiga korpuset som finns i böckerna, och vissa anteckningar och brev från författaren. Språken är mycket viktiga delar av hur de alviska och orchiska kulturerna presenteras i böckerna, och det är inte särskilt konstigt att de även har blivit en viktig del av andra fiktiva kulturer som skapats med Midgård som inspirationskälla.

Det har funnits lajvspråk som inte haft just Tolkiens conlangs som inspirationskälla, men de har inte varit tillräckligt livskraftiga för att lämna mer spår än otydliga rykten bakom sig när väl lajvet är slut.

⁶ se www.forodrim.org

5. Källor

Bland mina källor finns artiklar publicerade på den privata hemsidan Ardalambion⁷, ägd av Helge Fauskanger. Artiklarna, i likhet med majoriteten av de studier som gjorts av Tolkiens conlangs, är inte vetenskapliga publikationer. Jag använde mig av artiklarna för att få en grundläggande uppfattning om Tolkiens conlangs. Internetkällor som saknar intern publikationsangivelse har istället angivits med datumet jag hämtat dem. De som har en publikationsangivelse behandlas som tryckta material. (XYZ, 04-11-20) innebär alltså att en sida med titeln eller författaren XYZ hämtades den 20/11 2004 medan (XYZ, 2001) publicerades 2001. Hämtningsdatum finns då i källförteckningen.

6. Metod

För att kunna undersöka hur lajvspråken som faktiskt används vid lajv skiljde sig från sina grammatikor i olika morfosyntaktiska hänseenden var jag tvungen att samla in material. Jag hade två informanter för vardera av de två språken i min studie.

En undersökning designades där material spelades in från både fria samtal på lajvspråken och från återberättelser på lajvspråken av en skriven svensk text. En fri diskussion eller löst strukturerad intervju på svenska vidtog därefter, för att bl.a undersöka motivationen till att lära sig lajvspråk. Ett antal veckor efter undersökningen fick informanterna ett antal frågor att besvara om sin egen kompetens i språket och dylikt.

7. Informanter

Eftersom jag var intresserad av talare av lajvspråken som var såpass kompetenta i språken att de kunde formulera egna meningar, valde jag talare som jag av egen erfarenhet visste hade nått den nivån. Jag har valt att använda generiska manliga pronomen för informanterna i uppsatsen, eftersom könstillhörighet hos informanterna är irrelevant för de analyser som ska göras. Alla informanter har svenska som modersmål, och engelska som andra språk.

QA föddes 1972, och talar svenska, engelska, tyska, lite svartiska och lajvspråket quenya. Det första lajvspråk han kom i kontakt med var inte quenya utan svartiska (från mailsvar på bakgrundsfrågorna): *[Det var] hösten -96, [på ett lajv som hette] Mardrömstimmen, mitt andra lajv. Vi satt och stirrade in i lägerelden då vi plötsligt fann oss vara omringade av mörkerkrigare eller nåt sånt. De diskuterade troligen vad de skulle göra med oss på ett språk vi inte begrep - svartiska? - och det gjorde händelsen otroligt laddad.*

⁷ se Ardalambion, <http://www.uib.no/People/hnohf/>

Han började använda enstaka ord i quenya 1998, och säger sig vara lite ringrostig, men att han fortfarande kan skapa sånger utan att fundera så mycket. Han har varit inblandad i konstruktionen av grammatikan för quenyan som kommer att tas upp i den här uppsatsen. Sista gången han använde quenya på lajv var dock 2002, sedan dess har det mest blivit sånger, ungefär 5-10 minuter per vecka. Han uppskattar att han kan runt 500 ord.

QB föddes 1982, och talar eller har i någon utsträckning studerat svenska, engelska, tyska och lajvspråket quenya. Han är inblandad i författandet av grammatikan för quenya som tas upp senare i den här uppsatsen. 1997 kom han först i kontakt med lajvspråk, och har talat lajvquenya sedan 2000. Han säger att han talar språket mycket begränsat, men bra jämfört med många andra lajvare och att han kan mellan 300 och 600 ord. Till skillnad från QA använde han språket så sent som sommaren 2004, och han uppskattar det till att han talar lajvquenya ungefär 4 timmar per år. Förutom på lajv, så tränar han på våren innan lajven på sommaren, och det blir då ett par timmar i veckan.

QA och QB har aldrig lajvat som alver i samma grupp, och hade därför inte pratat quenya med varandra innan undersökningen, trots att de tillsammans varit inblandade i processen när Q2 (se kapitel 8) skapades. De har dock på olika håll talat quenya, och det finns versionsskillnader – vad de kallar för dialektskillnader – mellan deras språk. De har dock koll på vilka skillnaderna är, och kan lätt rada upp dem, och skillnaden rör mest synonymer för olika ord. För QA så är kopulan *na* och för QB *ye*, men under undersökningen växlade de mellan alternativen.

SA föddes 1978, och talar eller har i någon utsträckning studerat svenska, engelska, tyska, quenya, kruen (ett annat lajvspråk) samt svartiska. Han kom först i kontakt med svartiska 1997 och började själv tala det 2000. Han säger sig tala svartiska tillräckligt bra för de syften hans lajvgrupp har, nämligen att kunna kommunicera och göra sig förstådda i princip i alla situationer på lajv. Han uppskattar att han kan runt 200 ord – 50 grundord som används i de flesta meningar, och sedan ”100 situationsord”. SA och SB har diskuterat hur stor deras vokabulär på svartiska är, men kommit fram till olika bedömningar. SA tror att han talar svartiska 20-25h per år. Förutom att använda språket på lajv, så använder SA det ibland med andra talare för att det är roligt och talar det även ibland i rent träningssyfte.

SB föddes 1982, och talar eller har i någon utsträckning studerat svenska, engelska, tyska, franska, hebreiska, quenya och svartiska. Han kom först i kontakt med svartiska 1997, då han hörde det talas av andra deltagare på ett lajv.

När det gäller sin egen kompetens i svartiska och hur väl han kan använda det sade han: ”Hyggligt. Jag kan använda det i dagligt bruk.” Han tror att han kan mellan 200 och 500 ord.

Han uppskattar att han använder svartiska ca 12 timmar per år. Det händer att han talar svartiska utanför lajv ”lite då och då för att det är skoj [...] Det är även en form av träning.”

SA och SB har lajvat i en grupp som använder sig av svartiska under en längre tid, och är vana vid att prata det sinsemellan. De avbryter sig ibland för att skämta på svartiska under undersökningen.

Det kan vara värt att notera att ett lajv vanligen är mellan tre och fyra dagar långt – men det är högst situationsberoende hur mycket lajvspråk som egentligen talas – det beror ju på vad lajvarnas roller gör för någonting! Dessutom skiljer sig informanternas uppfattningar om hur mycket de använder lajvspråken på lajv mycket åt.

8. Lajvspråken i uppsatsen

Informanterna säger sig tala quenya och svartiska. I själva verket är det inte lätt att förstå vad quenya och svartiska är. Under mitt arbete med uppsatsen har jag tittat på tre varianter av quenya och tre varianter av svartiska. Jag har använt mig av nedanstående definitioner.

Quenya 1, Q1.

Quenya 1, (hädanefter Q1) är ett av de conlangs som skapades av JRR Tolkien till det icke-mänskliga folkslaget alver i böckerna om Midgård. ”Elves were the first of all people on Earth to speak with voices and no earthly creatures before them sang. And justly they call themselves the Quendi, the ‘speakers’, for they taught the spoken arts to all races on Earth” (Day 1993: 144).

Tolkien skrev aldrig själv en sammanhängande grammatik och ordlista till Q1, och det var nog aldrig meningen att språket skulle talas. Men sedan den första repliken i böckerna har fans roat sig med att pussla samman språket. Det som man arbetat med är böckerna och av Tolkien efterlämnade anteckningar och brev. Det kommer fortfarande ut ny information om språken med jämna mellanrum i tidskriften Parma Eldalamberon⁸, och det finns gott om material att analysera: från repliker till sånger och dikter. Det conlang som jag här kallar Q1 är exemplifierat av det conlang som beskrivs i Allan (1978) och Martsch (1996). Fauskanger (2003) innehåller en av de mest grundliga analyser av quenya som finns idag. En av fördelarna Fauskangers arbete har framför Allans och Martschs är att det har betydligt fler källor att gå efter, men nackdelen att det är tämligen svåröversattligt. Med tanke på den korta tidsperiod jag har haft att läsa in mig på ämnet, och faktumet att hans analys av quenya inte skiljer sig från Martsch och Allan tillräckligt mycket för att vara relevant för det här arbetet, valde jag att mest förlita mig på de senare.

⁸ se <http://www.eldalamberon.com/>

Quenya 2, Q2

Quenya 2 (hädanefter Q2) är det lajvspråk som beskrivs i Grammatik v. 01.04.27 (Bankler, Burbeck & Ring, 2001a) och i AT-IT-listan v. 01.4.20 (Bankler, Burbeck & Ring, 2001b). Det skapades för att användas av lajvare som spelar alver på lajv. Q2 bygger på Q1, men exakt vilka händer som språket har passerat igenom på vägen mellan Q1 och Q2 är nog omöjligt att säga. Författarna själva säger att det är starkt influerat av Fauskangers (2003) arbete vad gäller bl.a vokabulär.

Talarna säger att det finns två dialekter av Q2, som skiljer sig genom att ha olika ord för samma begrepp.

Av egen erfarenhet vet jag att Q2 används som bas för lajvspråk av många olika grupper lajvare som spelar alver.

Quenya 3, Q3

Quenya 3 (hädanefter Q3) är den variant av quenya som talades under undersökningen. Talarna säger sig tala Q2, men då jag är intresserad av att titta på skillnader mellan förlagan och resultatet, kommer jag att behandla den quenya som faktiskt talades under undersökningen som en egen variant av quenya. Q3 kan också ses som informanternas idiolekter. Det är troligt att deras sätt att tala Q3 kommer att förändras, i takt med att de använder språket mer eller mindre de närmsta åren.

Svartiska 1, S1

Svartiska, (hädanefter S1), är det conlang som skapades av Tolkien för det icke-mänskliga folkslaget orcher i böckerna om Midgård. Först hade de inget eget språk: "It is said that they had no language of their own, but took what they could of other tongues and perverted it to their own liking; yet they made only brutal jargons, scarcely sufficient even for their own needs, unless it were for curses and abuse" (Tolkien 1999: 512). Ett språk skapades då för dem: det svarta språket.

För att bilda mig en uppfattning om S1 har jag använt Allan (1978) , samt två artiklar av Fauskanger (04-09-15) respektive Daniel (04-09-15).

Tyvärr skrevs det aldrig ner någonting om morfosyntaxen i S1 (på engelska kallat Black Speech), och den totala korpusen består av mellan 20 och 30 ord, varav 2/3 kommer från ett poem, och 1/3 från en replik. Poemet och repliken är dessutom från olika dialekter. (Fauskanger 04-09-15)

Svartiska 2, S2

Svartiska 2, (hädanefter S2) är den variant av svartiska som informanterna har sagt ligger till grund för deras lajvspråk. S2 har genomgått en fenomenal utveckling från S1, och det är nog omöjligt att spåra källorna till alla förändringarna. S2 beskrivs genom en grammatika (Bynke 1999) och en ordlista (Bynke & Burström, 1999). S2 innehåller ibland flera synonymer för lexikala och grammatiska morfem.

Svartiska 3, S3

Svartiska 3, (S3), är den variant av svartiska som faktiskt talades under undersökningen. Kan också ses som en blandning av informanternas idiolekter. Det är troligt att deras sätt att tala S3 kommer att förändras, i takt med att de använder språket mer eller mindre de närmsta åren.

Likheter i språken

Q1 och S1 är väldigt olika i form och struktur – S1 har knappt någon struktur. Q2 och S2 ligger närmare varandra, medan Q3 och S3 liknar varandra på många sätt. Man kan kort sammanfatta: Den grundläggande ordföljden är SVO. Verben böjs i nutid, dåtid och framtid, medelst suffix. I dåtid kan även perfekt-distinktionen göras, medelst framförställda hjälpverb. Nutid, imperativ och infinitivformerna sammanfaller. Det finns ingen tydlig formskillnad mellan adjektiv och adverb. Pronomen böjs i genitivkasus i S3 och Q3, men endast Q3 har en objektsform. Substantiv kan ta numerus, artiklar, samt genitivkasus. S3 har även ett inessivkasus.

9. Tillvägagångssätt

Informanterna fick först läsa igenom en beskrivning av hur undersökningen skulle gå till. Efter att först ha pratat med dem och gett dem ungefär tio minuter att vänja sig vid bandspelarna och mikrofonerna samt att ha introducerat lajvspråken genom att be dem presentera sig på dem gick jag sedan vidare till fas ett.

Syftet med fas ett var att få informanterna att vänja sig vid att tala lajvspråket (för vissa var det mycket länge sedan) och för att få fram spontant tal. I fas ett beskrev informanterna i tur och ordning handritade bilder på skogar, berg, streckfigurer och liknande medan den andre ritade av det som beskrevs.

Syftet med fas två var att få fram material som skulle kunna visa på hur lajvspråken hanterade vissa morfosyntaktiska fenomen. Informanterna gavs en text på svenska och fem minuter att läsa igenom den (med ordlista, men inte med grammatika), varpå de skulle ”återberätta texten så nära originalet som möjligt” för den andre. För att uppmuntra frågor och andra typer av deltagande från lyssnaren, skulle denna därefter göra en skriftlig återberättelse av så mycket han kom ihåg från berättelsen. Det nedskrivna materialet användes i själva verket aldrig.

Efter fas två vidtog en informell intervju, på svenska, med informanterna. Vi samtalade om motivationen för att tala lajvspråk, och vissa grammatiska fenomen som de antingen tog upp själva, eller som jag hade frågor om efter att ha lyssnat på deras samtal.

Lite drygt en och en halv månad efter inspelningen fick tre av informanterna ett mail med frågor, som ligger till grund för presentationen av dem i kapitel 7. Till en av informanterna, SA, ställdes frågorna istället på telefon.

9.1. Metodologiska problem

Jag var mycket medveten om att återberättandet i fas två riskerade att bli en översättning, och eftersom informanterna är långt från flytande i sina lajvspråk så fanns det också stor risk att svensk morfosyntax påverkade dem. Metoden i fas ett eliciterade många spontana samtal mellan informanterna, och hade det inte varit för svårigheten att framställa bilder som skulle tvinga fram så skilda saker som passivkonstruktioner och participkonstruktioner hade det utan tvekan varit bäst att använda den genomgående.

Materialet från fas två måste ses med medvetenhet om de eventuella problem som kan finnas i att informanterna fick en skriven text framför sig. Tyvärr såg jag inget annat sätt att elicitera de data jag behövde.

Lajvspråk är ämnade att talas på lajv, i spelet. Med undantag av träningstillfällen innan lajv, så är det rollerna som talar språket, och inte spelaren. När jag bad informanterna att tala språket utanför en fiktiv lajvvärld, förde jag in det i ett forum som egentligen inte är naturligt för det. När jag frågade SA och SB om de kunde beskriva sig själva på S3, frågade de om de kunde beskriva sina roller istället, och SB kallade vid flera tillfällen SA för ett rollnamn.

10. Materialet från undersökningen

Undersökningen resulterade i 60 minuter data från S3. Under den efterföljande intervjun, på svenska, övergick SA och SB till S3 för att beskriva vad de brukar göra efter ett lajv, vilket resulterade i mer data än jag ursprungligen hade tänkt mig. Då jag inte såg någonting i omständigheterna som gjorde att materialet från denna fria berättelse (FB) skulle skilja sig på relevanta sätt från materialet från fas ett, valde jag att använda även det i min analys.

SA och SB är vana att tala S3 med varandra och kommunikationen gick fort och lätt, med frekventa avbrott för frågor. Det enda problemet var att de ibland talade i munnen på varandra, vilket har gjort delar av materialet svårt att använda.

Undersökningen resulterade i 55 minuter data från Q3. Transkriberingssystemet och metoden för den morfematiska översättningen är likadan som det för S3, med skillnaden att det står Q istället för S framför replikenheterna. (se nedan)

QA och QB hade aldrig tidigare talat Q3 med varandra, och även om konversationen flöt på relativt bra i fas ett, så fanns det inga av de avbrott som kännetecknade fas två hos S3talarna, utan

talaren fick berätta på utan att störas. Det gick tydligen för snabbt, för både QA och QB gav snart upp att göra anteckningar, utan koncentrerade sig på att lyssna. Efter fas två uttryckte de dock ett missnöje över att den andre hade talat så fort, så jag erbjöd dem att göra om fas två. Så skedde också, och materialet från de olika versionerna skiljs åt genom ett tillägg i indentifikationssträngen med 1 eller 2. Se exempel 1 och 2 nedan. (Se 10.2 för transkriptionskonventioner.)

Exempel 1. QBER37A(1)

Mi haure ho ohtacar-i osto-anto na mine coa.
I nära från soldat-PLUR borg-port är 1 stuga.
I närheten av soldaternas borgport finns en stuga.

Exempel 2. QBER37A(2)

Mi hare ho ohtacar-o irin-ando na mine coa.
I nära från soldat-GEN stad-port är 1 stuga.
I närheten av soldaternas stadspport finns en stuga.

10.1 Bearbetning av materialet

Eftersom talspråk ofta är svårt att analysera upp i konkreta meningar, och svårt att tolka utan kontext valde jag att dela upp materialet i replik-enheter. Se exempel 3 till och med exempel 5. för ett exempel från S3.

Exempel 3. SBILD17A

Gur tumat za ti ash... ash lul. Mush
1S tro ZA är 1... 1 blomma. Nästan/Nära
Jag tror det är en... en blomma. Nästan.

Exempel 4. SBILD18A

Ash lul
1 blomma
En blomma

Exempel 5. SBILD19A

Mush. Nen... atar lat ash lul?
Nästan. Ja... kunna 2S 1 blomma?
Nästan. Ja... Förstår du 'en blomma'?

SBILD17A betyder alltså att språket är S3 (S), det är från beskrivningen av bilderna i fas ett (BILD), det är enhet 17 (17) och det är SA som talar (A). Under transkriberingen av repliken står en morfematisk översättning.

De olika enheter som finns är alltså:

- SBILD och QBILD (från diskussionerna kring de bilder som skulle beskrivas i fas ett)
- SBER och QBER(1) (från återberättelsen av texten i fas två)
- QBER(2) (från den andra återberättelsen av texten i fas två som QA och QB gjorde).

- SFB (från den fria berättelsen som SA och SB gjorde på S3 om vad de vanligtvis gör efter lajv)

Eftersom jag inte kunde lajvspråken, var jag tvungen att först lära mig dem genom att studera grammatikor och ordlistor. Det aktiva ordförrådet i lajvspråken under undersökningen var dock inte en särskilt stor del av det totala: en grov uppskattning är runt 250 olika ord. Totalt finns det runt 3300 ord i S2 och runt 1600 ord i Q2.

Detta ligger till grund för mina morfematiska översättningar. Vid de tillfällen jag har valt att även göra mer direkta översättningar är det alltid markerat i den löpande texten.

10.2. Transkriptionskonventioner

Den första raden i exemplen från materialet anger ett exempelnummer som är skapat för uppsatstexten och en identifikationssträng som anger varifrån materialet kommer. Om bara delar av repliken har använts indikeras detta med ett ”från” innan identifikationssträngen på enheten. Ex: ”från SBER1A”. Om det är relevant kan även de originalmeningar från fas två som antas vara upphovet till repliken citeras, men då står det tydligt markerat.

Den andra raden innehåller transkription från materialet.

Den tredje raden innehåller en morfematisk översättning, där verb ges i infinitiv och substantiv i singularis nominativ. Vad som i Q3 och S3 verkar vara adverb ges som adjektiv, då varken Q2 eller S2 har adverb. Grammatiska markörer, såsom plural och tempus skrivs med stora bokstäver, liksom ord som är svårtolkade: exempelvis S3s ZA.

Den fjärde raden innehåller ett försök till en idiomatisk översättning som jag har gjort. Vid tillfällen så skiljer sig den morfematiska översättningen märkbart från den idiomatiska. I exempel 1 ovan så blir ”soldat-PLUR” till ”soldaternas”. Jag använder mig givetvis av kontexten, grammatikorna och ordlistorna, samt den kunskap i språken som arbetet med denna uppsats gett mig. Detta innebär att översättningarna i mångt och mycket är gissningar, om än välgrundade sådana. Exempelvis kan anledningen till att exempel 1s idiomatiska översättning ser ut som den gör hittas i kapitel 11.2.

Räkneord, även då de antagligen signalerar obestämd artikel, ges som siffror.

<i>Förkortningar i den morfematiska översättningen</i>	
1S	pronomen, första person singularis
2S	pronomen, andra person singularis
3Sf	pronomen, tredje person pluralis feminint
3Sm	tredje person pluralis maskulint
3Sn	tredje person pluralis utan sexus
1P	pronomen, första person pluralis
3P	pronomen, tredje person pluralis
BEST	Bestämd artikel(?)
FUT	Futurum
FUT/PART	Futurum och/eller particip
N	Nomen
NEG	Negering
NP	Nominalfras
IN	Inessiv
GEN	Genitiv
GENSING	Genitiv och singular uttrycks med ett morfem
GENPLUR	Genitiv och plural uttrycks med ett morfem.
SING	Singularis
PART	Particip
PLUR	Pluralis

<i>Tecken för grov transkribering av grundläggande prosodiska drag</i>	
?	talarna använde en frågande ton.
...	tvekade eller tystnade. Jämför [...] som betecknar att någonting har tagits bort från ursprungscitatet.
!	talarna använde en uppmanande eller förvånad ton.

I transkriberingen finns inga av de vokalkvantitetsymboler som finns i S2s ordlista (Bynke & Burström 1999) med, eftersom det snabbt stod klart att S3 använde dem i mycket liten utsträckning och en fonetisk analys av skillnaderna mellan S2 och S3 ligger utanför den här uppsatsen. Av samma anledningar har *e* och *ë* i ord från Q2s ordlista (okänt vad skillnaden är) båda transkriberats som *e*.

11. Analys och resultat

Jag kommer i tur och ordning att gå igenom bestämdhet, kasus i lajvspråk, ordföljd, particip och passivkonstruktioner och se vilka förändringar jag kan se mellan Q2 och Q3 samt S2 och S3. Varje delkapitel kommer att avslutas med en kort sammanfattning av de viktigare förändringarna: med undantag av 11.4 (particip) som ansågs tillräckligt kort i sig självt. I den avslutande diskussionen kommer jag att diskutera eventuella generella anpassningsstrategier som lajvspråken i mitt material tycks använda.

11.1. Artiklar och bestämda pronomen

Artiklar är grammatiska morfem som visar på identifierbarheten hos referenten som en nominalfras syftar till. Bestämd artikel innebär att referenten förutsätts vara identifierbar, och obestämd artikel att så inte nödvändigtvis är fallet. (se ex. Juvonen, under utgivning)

Morfem behandlas här som demonstrativor om de förutom att visa på att referenten är identifierbar även explicit pekar ut referenten, antingen genom att koppla den till en tidigare plats i diskursen eller genom att använda extralingvistisk information som gester eller liknande.

Kopplingen mellan demonstrativor (demonstrativa pronomen) och pronomen är mycket stark.

I texten till fas två omnämndes en mängd obestämda och bestämda referenter, liksom ett antal sexus-neutrala tredje person singularis (3Sn, skilt från 3Sf, feminint, *hon*, och 3Sm, maskulint, *han*) som fyllde olika syntaktiska roller. Det fanns inga demonstrativor, då eliciteringsmeningarna för att undersöka bestämdhet från början i huvudsak var inriktade på att se hur obligatoriska de bestämda artiklarna var.

11.1.1 Bestämda artiklar och bestämda pronomen i S2

Bynke (1999) anger ett ord *za* som kan ha fler olika egenskaper. I S2 finns det en bestämd artikel, prefixet *za*, "Denna är samma sak som "the" på engelska eller ändelserna -en, -et på svenska." (Bynke 1999). Dessutom pekas ett demonstrativt pronomen, det självständiga ordet *za*, ut: "en motsvarighet till engelskans *this* eller *that*" (Bynke 1999). Ett tredje *za* finner vi som ett pronomen som motsvarar svenskans *det*, alltså 3Sn. Både det demonstrativa pronomenet och 3Sn kan böjas i svartiskans kasus.

11.1.2 Bestämda artiklar och pronomen i S3

I S3 finner vi *za* i flera olika omgivningar:

omgivning	förekomster	funktion
za + kopula	49	pronomen
za + verb	2	pronomen
za + kasusböjning	1	pronomen
za + N	231*	bestämning
za + attribut + N	20	bestämning
za +al**	50	bestämning

*231 förekomster, men endast 38 typer. **al betyder "här".

Za som bestämd artikel

Om vi ser till S2s bestämda artikel, så verkar S3 se den som obligatorisk, den bestämmer räknebara substantiv som tidigare har nämnts i diskursen, och alltså kan anses identifierbara (se exempel 6, som avslutas med en direkt översättning av mig; skogen har nämnts tidigare) hos talare och lyssnare, eller att de är såpass allmänt vedertagna, att de alltid är identifierbara – det som exempelvis Juvonen (under utgivning) kallar att de kan användas i Larger Situation Use (se exempel 7. SA säger *månen*, inte en *måne*, trots att det är första gången den nämns i diskursen).

Exempel 6. SBILD85B

Nen. U za molg?

Ja. Till ZA skog?

Ja. Till skogen?

Exempel 7. SBILD11A

Nar za shum-burz-nut-gash?

NEG ZA stor-mörker-himmel-eld?

Inte månen?

S2 nämner inte explicit hur den bestämda artikeln ska hanteras när det finns attribut till referenten som artikeln bestämmer. I S3 skjuts dock attributet in mellan prefixet och referenten, som när *ku* sätts mellan *za* och *shara* i exempel 8.

Exempel 8. SBER197A

Za ku shara jabat shum hoshurz...

ZA gammal man säga mycket tyst...

Den gamle mannen säger mycket tyst...

Za som pronomen

Att döma av exempelvis exempel 9 och 10 sträcker sig förmågan hos *za* att agera som subjekt inte bara till kopula, utan även till andra verb. S3 verkar ha ett obligatoriskt formellt subjekt (se exempel

10). Ibland är det svårt att avgöra om *za* som subjekt är formellt eller inte. I *za gashat* i exempel 9 nedan, kan *za* antingen vara formellt subjekt, eller syfta på en i diskursen tidigare nämnd borg.

Exempel 9. från SBILD94A

Nen. Ag *za gashat*, nen.[...]

Ja. Och ZA brinna, ja. [...]

Ja. Och det brinner, ja.

Exempel 10. SBILD98A

Za vrat.

ZA gå.

Det går/Det funkar.

Za (al) som demonstrativa

I S2 finns en enda demonstrativa *za*, medan S3-talarna ibland känner sig nödda att använda uttrycket *za al* (*al*, här) förutom *za*. Tidvis verkar det fungera som ett förstärkande ord, för att poängtera att det är just *den här* referenten man syftar på, men det används även i situationer där endast *za* hade vara tillräckligt i S2 – se exempel 11 och 12.

Exempel 11. SBER46B

Za al ti... Gur tumat za al ti za-shulg-ishi.

ZA här är... 1S tro ZA här är BEST-skog-IN.

Det här är... Jag tror att det här är i skogen.

Exempel 12. SBER232A

Za al shara jabat ma za mashurz shara jabat-ul.

ZA här man säga vad ZA 2:a man säga-IMP.

Den här mannen säger vad den andra mannen sade.

Att särskilja vad som är bestämd artikel och vad som är en demonstrativa i S3 är mycket svårt. Man kan se en uppdelning mellan *za* som pronomen, och *za* som bestämning till ett substantiv, antingen i formen av en bestämd artikel eller en demonstrativa.

Det är oklart om demonstrativan *za* kan böjas i kasus. Det sker endast vid ett tillfälle i materialet, men det kan vara resultatet av för få förekomster av situationer där en böjning kan ske.

11.1.3. Obestämd artikel i S2

I Bynke (1999) nämns obestämda artiklar inte.

11.1.4 Obestämd artikel i S3

I S3 förekommer räkneordet *ash*, 1, alltid när en obestämd referent i singularis behandlas. Det förekommer också när antalet 1 explicit ska anges. Se exempel 13.

Exempel 13. SBILD156A

[...]Ag tala za gash ag staurts varch ti agsash ash staurts burz-nut-gash. Nar, tug ash.
[...]Och över ZA eld och liten vänster är också 1 liten mörker-himmel-eld. NEG, bara 1.
Och ovanför elden och lite till vänster finnen också en liten stjärna. Nej, bara en.

11.1.5. Bestämda artiklar och pronomen i Q2

I Q2 finns *i* som fungerar som en bestämd markör, som används ”på samma sätt som man använder *the* i engelskan.” (Bankler, Burbeck & Ring 2001a) *i* är inte obligatorisk: ”Till en början använder vi *i* överallt där det är bestämd form, men senare kommer vi utelämna det när man inte verkligen behöver understryka bestämd form. Då flyter språket bättre” (Bankler, Burbeck & Ring 2001a, mina kursiveringar).

Demonstrativa pronomen nämns inte i källorna till Q2, men det personliga pronomenet 3Sn *se* – som kan böjas i ”objektsform” och två olika dialektala varianter av genitiv – introduceras.

11.1.6. Bestämda artiklar och pronomen i Q3

QB sade under intervjun att han betraktar både bestämd och obestämd artikel som obligatoriska – och detta speglas genomgående i materialet. QA har under intervjun sagt sig se bestämd artikel som optionell, men i materialet använder han omväxlande *i* och *se* majoriteten av gångerna (108 gånger) istället för nollmarkering (21 gånger)

QA trodde även att han använde fler *i* i fas två eftersom han utgick från en skriven text på ett språk där den bestämda artikeln är obligatorisk. Så var dock inte fallet: Proportionerligt sätt användes eller användes inte *i* ungefär lika mycket i de två faserna.

Materialet visar att om en referent var identifierbar så tog den alltid en bestämd artikel om den var subjekt medan referenter med andra syntaktiska funktioner än subjekt tog bestämd artikel mer sällan. Detta mönster gällde likadant för samma meningar under QAs och QBs första och andra återberättelse av texten i fas två. I majoriteten av dessa fall var det också så att subjektet kom före andra NP, med andra syntaktiska funktioner i satsen. I majoriteten av gångerna sker bortfallen av den bestämda artikeln i situationer där flera grammatiska morfem figurerar tillsammans med ett lexikalt.

i och se som bestämda artiklar

I fas ett fanns det 65 förekomster av bestämda referenter, varav 55 markerades med *i*, 7 hade nollmorfem (majoriteten från QA) och 3 var *se*.

I fas två fanns det 64 förekomster av bestämda referenter varav 46 var markerade med *i*, 14 hade nollmorfem (alla från QA) och 4 var markerade av *se*.

Man kan se mönster i varnågonstans pronomenet *se* (3Sn) får fungera som bestämd artikel istället för Q2s bestämda artikel *i*: av de 7 förekomsterna är 6 när det finns ett attribut mellan artikeln och referenten.

I fas två fanns det 5 förekomster av den/det + adjektiv + substantiv i originalmeningarna. I första återberättandet använde båda talarna *i*, medan QA i det andra återberättandet valde att använda *se* i två av fallen. Källmeningen till exempel 14 och 15 lyder *Den gamle mannen säger mycket tyst: "Välkommen, mitt barn"* och den till exempel 16 och 17 lyder *Mannen går till det lilla huset och säger "det som ska hända är inte mitt fel"*.

Exempel 14. QBER41A(1)

I enwina ner quetta hosta quilde: Aiya, neo hina.
BEST gammal man säga mycket tyst: Var-hälsad, 1SGEN barn.
Den gamle mannen säger mycket tyst: var hälsad, mitt barn.

Exempel 15. QBER41A(2)

Se enwina ner quetta hosta quilde: Aiya, neo hina.
SE gammal man säga mycket tyst: Var-hälsad, 1SGEN barn
Den gamle mannen säger mycket tyst: var hälsad mitt barn.

Exempel 16. Från QBER66A(1)

I ner ranya tenn i pitya coa [...]
BEST man vandra till BEST liten hus [...]
Mannen går till den lilla stugan

Exempel 17, Från QBER66A(2)

I ner lesta tenn se pitya coa [...]
BEST man gå till SE liten stuga [...]
Mannen går till den lilla stugan.

Det bör påpekas att QA en liten stund efter QBER41A(2), i QBER46A(2) och QBERA52(2) gick tillbaka till att använda *i* i samma sats: *den gamle mannen sägs då i enwina shara*.

När *se* förekommer som artikel finns det alltid en modifierare mellan *se* och referenten, men det är inte alltid så att när det finns en modifierare mellan artikeln och referenten, så uttrycks artikeln med *se*.

11.1.7. Obestämd artikel i Q2

I Bankler, Burbeck och Ring (2001a) finns *mine* som räkneordet 1. Obestämd artikel nämns inte.

11.1.8. Obestämd artikel i Q3

Även i Q3 finns *mine* som numret 1 men även som obestämd artikel. Obestämd artikel verkar vara obligatorisk när en (1 st) referent inte är identifierbar. I exempel 18 (uppdelat på flera rader) ser vi flera olika *mine*. Som man ser kan det användas i flera olika konstruktioner.

Exempel 18. Från QBILD59B

[...]imbe i atta atan-i ar i mine atan se ye mine nar.

[...]mellan BEST 2 människa-PLUR och BEST 1 människa SE är 1 eld

Mellan de två människorna och den första människan finns det en eld.

Mine nar yo ondo-r.

1 eld med sten-PLUR.

En eld med stenar.

Ar amba i atan-i ar i nar ne cena atta silm-i.

Och mellan BEST människa-PLUR och BEST eld 1S se 2 stjärnljus-PLUR.

Och mellan människorna och elden ser jag två stjärnljus.

Ista le man mine silme... ea?

Veta 2S vad 1 stjärnljus... ja?

Förstår du var 'ett stjärnljus'...ja?

11.1.9 Sammanfattning av artiklar och bestämda pronomen.

För de av informanterna som har sagt sig betrakta bestämd artikel som obligatorisk (QB, SA och SB) visar materialet att den även är det. QA betraktar inte artikeln som obligatorisk, men använder den i princip alltid på subjekt. Kanske är det så att viktiga syntaktiska funktioner har mer behov av den bestämda artikeln.

Många studier har visat på att bestämda artiklar, demonstrativor och tredje person singularis pronomen är tätt sammanbundna i naturliga språk. (se Heine 2002: 109, samt Sommerstein 1972 för kopplingen mellan artiklar och pronomen) I S2 är de tre *za* så hårt kopplade att den funktionella ram som *za* har, har sträckts ut för tunt. S3 får behov av att införa andra morfem, *za al* – som troligen härstammar från en kodning från svenskans *det här*.

Dragningen mot isomorfi hos språk kan spela en roll här. Det är ju så att ju färre funktioner en morf måste fylla, desto lättare blir det för talare att precisera sig, och desto lättare blir det för lyssnare att tolka vilken av funktion morfem fyller vid det givna tillfället. Men för effektiv isomorfi behövs synonymi, något som det inte finns mycket av i ett språk vars totala lexikon består av några tusen ord. En annan viktig kraft som påverkar språk är ekonomin hos uttryck. Ju flera funktioner

man kan klumpa ihop under en morf, desto färre morfer måste talare och lyssnare lära sig (Croft 2003: 102f). Jag tror att skaparna av Q2 och S2 är mycket medvetna om detta, och att de ibland låter sina språk bli alltför ekonomiska – som i exemplet med *za* i S2.

Varför använder Q3-talarna ibland *se* när, enligt Q2, *i* borde vara tillräckligt? Här spelar nog likriktning med modersmålet in. Svenskan använder *den* och *det* när den bestämda referenten har ett attribut. Hade dock Q3 likriktat sig helt med svenskan, hade man kunnat förvänta sig *se enwina i ner* (SE gammal I man), eller *se enwina ner i* (SE gammal man I), då svenskan använder formen *den gamla mannen*, och ev. kongruens för *enwina* med sitt huvudords genus. Att ha med en framförställd artikel verkar viktigare än att ha med en bestämd ändelse, i detta fall.

Räkneorden *ash* och *mine* har fått sina funktionella ramar (dvs. antalet syntaktiska funktioner de kan fylla) utsträckta till att även låta dem fungera som en obestämd artikel i både S3 och Q3. I naturliga språk så är grammatikaliseringen av räkneordet 1 till obestämd artikel mycket vanlig (se Heine 2002: 220), och S3 och Q3-talarnas svenska modersmål behandlar den obestämda artikeln just så.

11.2. Kasus i lajvspråken

Bussmann (1996: 113) definierar kasus som ”grammatical category of inflected words which serves to indicate their syntactic function in the sentence [...] Adpositions [...] are occasionally referred to as case”. Framför allt i S2 fanns det en stor mängd kasus. I eliciteringstexten fanns det kontrollmeningar för att undersöka hur kasus hanteras i lajvspråken. Ett delmoment i att undersöka lajvspråkens kasus var att se om de använde prepositioner för att ange syntaktiska funktioner, och om dessa prepositioner var kodade från svenskan. I detta kapitel kommer jag också att titta på hur pluralmarkörer samverkar med kasusändelserna.

11.2.1. Kasus i S2

S2 har sju kasusändelser (term från Bynke 1999) som kan användas med substantiv, personliga och demonstrativa pronomen och ordningstal. Efter kasusändelsen kan det även förekomma plural och kollektivt plural-suffix – se tabell 2 (s.23), gjord efter Bynke (1999), varifrån även citaten kommer.

Tabell 2: Kasus i S2.

Kasus	Förklaring	Singular	Plural	(Kollektivt plural)
Nominativ	"alla substantiv som inte böjs i något av de andra kasusen, böjs i Nominativ, och får inte någon ändelse alls."	--	-i, -z, (-û)	-ûk
Genitiv	Finns i ägande och "associativ bemärkelse."*	-ob	-obi	-obûk
Dativ	"för eller åt någon eller något", dock inte fysisk riktning.	-ûr	-ûri	-ûrûk
Instrumentalis	"betecknar helt enkelt 'med hjälp av'".	-ûgl/-ugla	-ûgli/-uglaz	-ûglûk/-uglaûk
Inessiv	"Inessiv anger belägenhet. Dvs. istället för att säga t.ex 'någonting ligger i en låda' så tar man helt enkelt bort ordet i, och sätter en ändelse på 'låda' istället."	-ishi	-ishiz	-ishûk
Lokativ	"Lokativet används istället för ord som 'vid', 'i närheten av' osv."	-ûsh	-ûshi	-ûshûk
Similativ	"används istället för ordet 'som'. Vanligen använder man dock 'som' som ett självständigt ord."	-ârz	-ârzy	-ârzûk

* exemplet som ges är "'Orcherna från borgen' ('borgens orcher')" (Bynke 1999)

11.2.2. Kasus i S3

Under intervjun sade informanterna att de med undantag av genitiv och inessiv inte använde kasusändelserna i S2. Materialet bekräftar det: pronomen och substantiv böjs i genitiv och inessiv medan "dativet" från S2 (dvs. indirekt objektskasus) och lokativ och instrumentalis ersätts med prepositioner. Med ett undantag i materialet används kasus inte för demonstrativor.

Pluralböjningar används när substantiv eller pronomina har mer än en referent, med vissa undantag se 11.2.3. Den kollektiva plural-ändelsen från S2 används inte.

Genitiv – associativ bemärkelse

Om man ser till de exempelmeningar som används av S2 för att illustrera den associativa funktionen hos genitiv (se tabell 2, sid 23), borde nog nedanstående meningar ha satts i genitiv, om distinktionen hade varit aktuell hos S3:

Soldaterna från staden är glada.

Mannen från skogen säger: Jag såg människor vid en eld i skogen.

I båda dessa fall användes dock prepositionen *iz*, från. Andra strategier är att formulera det hela som med en inessivkonstruktion, se exempel 19.

Exempel 19. SBER79B (källmening *stadens folk är inte rädda*)

Nen. Ag za bublush-i za goj-ishi ti nar kreichek-i.

Ja. Och ZA människa-PLUR ZA stad-IN är NEG ynkrygg-PLUR.

Ja. Och människorna i staden är inte ynkryggar.

Genitiv – ägande bemärkelse

Ägande genitiv kan uttryckas med att possessorn, som står innan possessumet, tar ändelsen –ob. I materialet finns det substantiv och pronomen som possessorer, och substantiv som possessum. Se exempel 20.

Exempel 20. SBER262A (källmening: *han hör inte mannens ord*)

Ta kaspat-ul nar za shara-ob jab.

3Sm lyssna-IMP NEG ZA man-GEN ord/tal/språk.

Han hörde inte mannens ord.

I materialet finns det ägande-relationer som inte har genitivändelsen. Vissa av dessa är nog snarare sammansättningar, medan det i andra fall verkar vara acceptabelt att helt utelämna genitivmarkören i S3.

Det är oklart om genitiv markeras på substantivet eller på NPn. Jämför svenskans *mannen på gatans åsikter* och *mannens på gatan åsikter* (Hultman kapitel 4.1.4.3). Där ett sådant fall förekommer i materialet, se utdraget från SBER140B i exempel 21, finns ingen genitivändelse alls. (Texten i fetstil är mitt försök till en fri översättning)

Exempel 21. Från SBER140B

[...]za ushatar-i za goj-ishi gost.

[...]ZA soldat-PLUR ZA stad-IN fest.

soldaterna i stadens fest.

Äganderelationer och sammansättningar

Ibland finns inga genitivsuffix i ägandekonstruktioner. Åtminstone vissa av dessa fall verkar vara sammansättningar.

Jag definierar här sammansättningar som agglutinerande strängar av ordstammar, där minst en stam är från ett substantiv, vilka när de väl är sammanfogade behandlas som ett enda substantiv.

I både fas ett och fas två är stjärnor involverade: de finns med på bilderna som ska beskrivas och i meningen ”Det är natt och på himlen lyser stjärnor” från fas två. Andra himlafenomen, som solar och månar figurerar också på bilderna i fas ett. Alla dessa himlafenomen beskrivs som *nut-gash*, *himmel-eld*. Sammansättningen kan ta bestämd artikel, och böjas i plural. I materialet finns sammansättningarna:

Exempel 22. Från SBER11A

za-shum-burz-nut-gash (BEST-stor-mörker-himmel-eld), månen.

Exempel 23. Från SBILD113

Za-burz-ash-nutgash (BEST-mörker-1-himmel-eld), månen.

Exempel 24. Från SBILD147A

za-nar-drau-gash (BEST-NEG-dag/sol-eld), månen

Exempel 25. Från SBER12B

Za-staurts-nut-gash-i (BEST-liten-himmel-eld-PLUR). stjärnorna

Exempel 26. Från SBILD154A

ash-staurts-burz-nut-gash (1-liten-mörker-himmel-eld), en stjärna

Vad som är en sammansättning och inte bara ett substantiv med attribut är svårt att avgöra. *za-shum-burz-nut-gash* från exempel 22 skulle kunna analyseras som *za shum, burz nutgash* (BEST stora, mörka himmeleden), eller *za shum burznutgash* (BEST stora mörkerhimmeleden) eller som *za shumburznutgash* (BEST stormörkerhimmeleden). Jag tror att S3s förmåga till, och bruk av, sammansättningar är rakt av tagen från svenskan. Jag anser att det liksom på svenska finns en klart hörbar skillnad på junkturen mellan sammansatta och icke-sammansatta ord, och min bedömning har skett helt på intuitiva grunder.

Sammansättningsförmågan är ibland lite väl kraftfull, och orsakar missförstånd som i exempel 27 (Texten i fetstil är mitt försök till en fri översättning.)

Exempel 27. SBILD31A

Nen. Nar nar! Nar ash staurts shum-nut-gash. Tug ash, ash... ash staurts nut-gash

Ja. NEG NEG! NEG 1 liten stor-himmel-eld. Bara 1 1... 1 liten himmel-eld

Ja. Nej nej! Inte en liten sol. Bara en, en... en stjärna.

Dativ

Nedanstående kontrollmeningar fanns i fas två, och de indirekta objekten borde ha fått dativsuffixet om S3 följde S2 i detta fall, och eventuellt prepositioner, om S3 följer svensk standard.

Han säger till en sjungande soldat: soldaten som vaktar sover.

”Ska jag säga något till dem?”

I båda dessa fall användes dock prepositionen *u*, till, som kommer från S2 och kan spåras till S1, som en preposition för riktningar. Den har här uppenbarligen fått utökad betydelse. Se exempel 28

Exempel 28. Från SBER254A

Ub gur jabat kon u tak? [...]

ska 1S säga något till 3P? [...]

Ska jag säga något till dem.

Lokativ

Om S2s lokativ-suffix hade funnits i S3 är det troligt att den hade dykt upp under återberättandet av meningar som:

*En mycket glad soldat ligger tyst vid muren.
Hon är vid en eld.*

I båda dessa fall användes dock prepositionen *prau*, (vid), precis som i svensk standard. Samma *prau* används i mer abstrakt betydelse i kontrollmeningar från fas två som *vid hennes ord*.

Exempel 29. SBER16B

Na ti prau ash gash.

3Sf är bredvid 1 eld.

Hon är vid en eld.

Inessiv

I intervjun säger SA att inessivkasuset alltid bör användas, medan SB säger att den fria framförställda prepositionen *ishi* bör användas när den svenska prepositionen "i" inte står direkt bredvid sitt huvudord. Båda två använder dock vid ett fåtal tillfällen i materialet den fria prepositionen.

Inessivet i S3 är ett mycket flitigt använt kasus, och har förutom den av S2 stipulerade "inuti" användningen, även fått en utökad betydelse för riktningar: "in i".

Resultatet av källmeningarna *En man går i skogen* samt *Mannen går in i staden* kan vi se i exempel 30 och exempel 31.

Exempel 30. SBER6B

Ash shara vrat za shulg-ishi[...]

1 man gå ZA skog-IN[...]

En man går i skogen.

Exempel 31. Från SBER266A

Za shara vrat za goj-ishi

ZA man gå ZA stad-IN

Mannen går in i staden.

Inessivsuffixet återfanns också i återberättelsen av meningen *vi kan vakta i sömnen*. Meningen var att undersöka huruvida inessivkasuset, om det användes, kunde användas även med mer abstrakta substantiv. Inessivkasuset används, dock känner sig SA tvungen att komma med en förklaring om att det betyder "när de sover". Se exempel 32.

Exempel 32. Från SBER292A

[...]Guri atar rogtarat za vot-ishi... llur tak votat. [...]

[...]1P kan vakta ZA sömn-IN... När 3P sova [...]

Vi kan vakta i sömnen... När de sover

Instrumentalis

I exempel 33 ser vi den enda förekomsten som semantiskt skulle falla in under kriterierna för S2s instrumentalis. Dock används här prepositionen *gulb*.

Exempel 33. SBER179A

Nen, gur jabat za. Kon matat za gash gulb plash.

Ja, 1S säga ZA. Någon dödar ZA eld med vatten.

Ja, Jag säger (ju) det. Någon släcker elden med vatten.

Similativ

Om S2s similativ-suffix hade funnits i S3 är det troligt att den hade dykt upp under återberättandet av meningar som:

Stadens soldater är starka som troll – de är bra på att strida.

Hon är stor som en björn

Dock används *narz*, (lik)som, vid båda tillfällena, se exempel 34.

Exempel 34. SBER129B

Na ti shum narz ash arau.

3Sf är stor som 1 björn.

Hon är stor som en björn.

11.2.3. Sammanfattning av kasus i S3

Vi kan jämföra utvecklingen från S2 till S3 genom att titta på tabell 2 (sid 23) och tabell 3.

Tabell 3. Kasus i S3. Svart markering innebär att det inte finns någon förekomst i materialet. Lex står för lexikonform.

Kasus i S3	Förklaring	Singular	Plural
Nominativ	Grundform	<i>Lex</i>	-i
Genitiv	Ägande, ej associativt.	-ob	-obi, --
Inessiv	Betecknar plats, inuti, samt riktning, in i.	-ishi	

S3 föredrar generellt sett prepositioner framför kasusändelser, med det uppenbara undantag som inessivkasuset utgör. Inessivsuffixet *-ishi* är det enda kasus som man har lyckats identifiera i det magra korpus som utgör S1 (se Fauskanger 04-09-15), och det kan vara så att just detta ger detta tämligen oblika kasus tillräckligt mycket relevans i talarnas ögon för att lyfta fram det framför andra, i naturliga språk vanligare kasus såsom ackusativ. (Croft 2003:147f). Det finns dock andra markörer, såsom kollektivpluralmarkeringen *-uk*, som kan spåras tillbaka till S1, och som finns i S2, men inte överlever till S3.

Inessivsuffixet *-ishi* har också fått sin funktionella ram utsträckt, och kan även tjänstgöra som ett riktningskasus med betydelsen ”in i”.

Tävlan mellan plural och genitiv i S3

De två kasus-suffix som alltså används i S3 är genitiv och inessiv. Det finns inga exempel i materialet på substantiv eller pronomen i plural som också är böjda i inessiv.

När en räknebar referent är fler än 1, och äger en annan referent borde den få suffix för genitiv och plural. I åtta av nio fall faller dock något suffix (antingen plural eller genitiv) bort i dessa fall. Vanligast är det att genitiv-suffixet faller bort: se tabell 4 (se sid 28), som visar alla förekomster där possessorn (ägaren) eller possessumet (det ägda) är i plural.

Tabell 4: Samverkan mellan genitiv och plural i S3. Avser hur de grammatiska morfemen för plural och genitiv samverkar med varandra i S3.			
	Possessorn i plural	possessumet i plural	S:a
GEN försvinner	4 (BER)	2	6
PLUR försvinner	1 (FB)	1	2
ingendera försvinner	1 (BER)	0	1

Min tolkning är att det är mer redundant att markera genitiv. Den äganderelation som finns mellan två substantiv kan oftast tolkas från den fasta ordföljden i dessa fall. Dessutom finns möjligheten till sammansättning i S3. Sammansättningarna är svåra att skilja från fall där genitivsuffixet fallit bort, och kanske har Q3 en vidare definition på sammansättningar, som även kan inkludera ägande genitiv.

Greenberg (1966:95) har stipulerat universalie 39 som säger "Where morphemes of both number and case are present and both follow or both precede the noun base, the expression of number almost always comes between the noun base and the expression of case." Universalie 39 stämmer även för svenska, dock inte för S2. Eftersom både genitiv och pluralmorfemen bara vid ett tillfälle förekommer tillsammans vet vi inte hur det är i S3. Mer data skulle kunna undersöka detta, samt om den markerade ordningen på morfemen uppfattas som ett problem för talarna, och därigenom bidrar till att en av de två morfemen försvinner.

11.2.4. Kasus i Q2

I grammatikan (Bankler, Burbeck & Ring 2001a) nämns genitiv och en grundform. Jag kommer att referera till det som där kallas grundform som nominativ, se tabell 5. Utöver dessa finns även ett objektskasus, som dock endast används på pronomen, se tabell 6 (sid 29). De deklinationer som nämns här kallas inte deklinationer i Bankler, Burbeck & Ring (2001a)

Tabell 5: Substantiv i Q2. Avser vilka förändringar som görs till grundformen för substantiv när de böjs efter kasus. K står för konsonant, V står för vokal och # indikerar ordslut.

Kasus	Deklination1 (ordet slutar på konsonant, K)		Deklination 2 (ordet slutar på vokal, V, ej e)		Deklination3 (ordet slutar på -e)	
	Singular	Plural	S.	P.	S.	P.
Nominativ	-K#	-K i#	-V#	-V r#	-e#	-i#
Genitiv	-K o#	-K on#	-o#	-on#	-o#	-on#

Pronomen böjs i nominativ, genitiv och objektskaus. Det är inte klart om objektskasus avser akkusativobjekt och dativobjekt, eller endast ett av fallen.

Tabell 6: Pronomen i Q2. Avser pronomenböjningar när de böjs efter kasus. DialektQA är dialekten av Q2 som QA säger sig tala, och dialektQB är dialekten av Q2 som QB säger sig tala.

	Person 1		Person 2		Person 3			
	Singular	Plural	S.	P	S.			P.
					fem.	mask.	neutral.	
Nominativ	ne	me	le	le	re	ro	se	te
Objektskasus	nin	min	lin	lin	rin	rin	sin	tin
Genitiv, dialekt QA	neo	meo	leo	leo	reo	reo	seo	teo
Genitiv, dialekt QB	na	ma	la	la	ra	ra	sa	ta

Som man ser i tabell 5 (sid 28) och 6 måste både pronomen och substantiv ange numerus.

11.2.5. Kasus i Q3

Informanterna är inte helt säkra på kasussystemet för pronomen, och ändrar sig ibland mitt i satser. Ofta följer de då Q2-standarden vid andra försöket, men vissa avsteg från Q2 korrigeras aldrig av talarna.

Objektskasus

I Q3 gäller objektskasuset för både indirekta (se exempel 35) och direkta objekt (se exempel 36). De markeras också genom ordföljd, enligt svensk standard (som ju Q2 följer). Indirekta objekt behöver dock en preposition, ex. *tenn*, till, precis som i svenskan.

Exempel 35. QBER51A(1)

Quett-uva ne nat tenn tin.[...]

Tala-FUT 1S något till 3P.OBJ. [...]

Ska jag säga något till dem?

Exempel 36. QBER7B(1)

Re cena laume rin.

3Sf se NEG 3S.OBJ

Hon ser inte honom.

Ägandekonstruktioner

Ägandekonstruktioner markeras genom ordföljd och ibland med en kasusmarkör på possessorn.

Denna förekommer speciellt när både possessorn och possessumet är i singular.

Ingen av informanterna låter possessorernas numerus indikeras två gånger om dessa står i genitiv – se exempel 38. I Q2 skall possessorn i plural och genitiv följa mönstret STAM+PLUR+GENPLUR (jämför exempel 37).

Vanligtvis utelämnas antingen genitiv eller plural. Det finns två replikenheter som faktiskt innehåller en possessor med både genitiv och plural markerat. Dessa använder sig dock av GENSING-suffixet istället för GENPLUR, och har bytt ordningen på plural och genitivsuffixet: se exempel 37, och jämför med exempel 38.

Exempel 37. Q2 (mina meningar)			
ohtacar	-i	-on	cano
soldat	PLUR	GENPLUR	ledare
soldaternas ledare			
ohtacar	-i	-on	merende
soldat	PLUR	GENPLUR	fest
soldaternas fest			

Exempel 38 (Från QBER24B samt QBER31B)			
ohtacar	-o	-r	cano
soldat	GENSING	PLUR	ledare
soldaternas ledare			
ohtacar	-o	-r	merende
soldat	GENSING	PLUR	fest
soldaternas fest			

11.2.6. Sammanfattning av kasus i Q3

Man kan skapa tabell 7 och 8 som visar förändringen från Q2 till Q3.

Tabell 7: Substantiv i Q3. Visar de olika deklinationernas kasusböjningar i Q3.						
Kasus	Deklination 1 (ordet slutar på konsonant, K)		Deklination 2 (ordet slutar på vokal, V, ej e)		Deklination 3 (ordet slutar på -e)	
	Singular	Plural	S.	P.	S.	P.
Nominativ	-K#	-K i#	-V#	-V r#	-e#	-i#
Genitiv	-K o#		-o#		-o#	

Tabell 8: Pronomen i Q3. Visar pronominas kasusböjningar i Q3.							
Kasus	Person 1		Person 2		Person 3		
	Singular	Plural	S.	P.	S.		P.
					fem.	mask.	neutral.
Nominativ	ne		le		re	ro	se
Objektskasus	nin	min	lin		rin	rin	tin
Genitiv	neo		leo		reo	reo	

Q3 kan också sätta samman ord. Jag definierar här sammansättningar som strängar av ordstammar där minst ett är ett substantiv, som när de väl är sammanfogade behandlas som ett enda substantiv. Om två substantiv sätts samman, står alltid det substantiv först som hade varit possessor om orden varit skilda åt. Om ett adjektiv sätts samman med ett substantiv så står alltid adjektivet först.

Ett uppenbart avsteg från Q2 i Q3 är att QB väljer att tala QAs dialekt, vad gäller pronominas genitivböjning.

För en jämförelse mellan lajvspråken, kan man förutom de redan nämnda kasusen titta på hur de syntaktiska funktioner som S2 hanterar med kasus sköts i Q2. Dessa är lokativ, inessiv, simlative och instrumentalis, och finns inte med i grammatikan för Q2 (Bankler, Burbeck & Ring 2001a), men däremot finns en mängd prepositioner som skulle fylla deras funktion i ordlistan (Bankler, Burbeck & Ring 2001b). Q3 överensstämmer med Q2 i detta. Vi kan dock konstatera att samma utvidgning som inessiv-suffixet i S3 *-ishi* fick, från betydelsen *i* till *in i*, ofta sker även i Q3. Prepositionen *mi* har fått utökad betydelse från *i* till *in i* hos QB, och i många fall även hos QA.

Tävlan mellan genitiv och plural i Q3

När mer än ett suffix med en syntaktisk funktion ska suffigeras på ett rotmorfem, får informanterna problem. Det första som försvinner är skillnaden mellan GENSING och GENPLUR: i Q3 finns bara en enda GEN markör, se tabell 9 (se sid 31).

Tabell 9: Samverkan mellan genitiv och plural i Q3. Avser hur de grammatiska morfemen för plural och genitiv samverkar med varandra i Q3.			
	Possessorn i plural (6st)	possessumet i plural (4st)	S:a
GEN försvinner	3	0	3
PLUR försvinner	1	0	1
Ingendera försvinner	2	4	6

I både S3 och Q3 kan vi se ett mönster av att en grammatisk markör försvinner när possessorn står i plural. I Q3s fall finns det två fall där ingendera försvinner, men där byts istället morfemordningen ut, från Q2s genitiv följt av plural till plural följt av genitiv.

I 11.2.3 nämns Greenbergs universalie 39 (Greenberg 1966:95), som anger rot-NUM-KAS som den vanligare följden i världens språk – i detta fall då rot-PLUR-GEN. Q2 har rot-PLUR-GEN.PLUR, som blir till rot-GEN-PLUR eller endast rot-PLUR. Q3 rör sig alltså bort från den vanligare ordningen bland naturliga språk, i de två fall där både morfemen för plural och genitiv sätts ut.

11.3. Ordföljd i lajvspråken

Språk har varierande grad av frihet vad gäller ordföljd. Det verkar som om både Q2 och S2 skulle följa svensk ordföljd.

För att undersöka om detta stämmer kan man titta på de 10 svenska meningar från originaltexten som inte följde en grundläggande rak ordföljd. I rak ordföljd så står subjektet före det finita verbet (Hultman kapitel 20.4.1.1). Kontrollmeningarna stod efter citat och var då sk. anföringssatser (Hultman 2003, kapitel 20.4.6), eller frågesatser eller påståendesatser med andra led än subjektet som satsbas (Hultman 2003, kapitel 20.4.1.1).

11.3.1. Ordföljden i S2

Bynke (1999) nämner inte någonting om ordföljd, men talarna av S3 säger i intervjun att de utgår från svensk ordföljd. SA föredrar dock ibland ”engelsk ordföljd” eftersom ”grammatiken känns som om den stämmer bättre med engelsk ordföljd.” (från intervjun efter fas två).

11.3.2 Ordföljden i S3

Med anledning av SAs kommentar om att han föredrog engelsk ordföljd, kan vi börja med att konstatera att engelska översättningar av kontrollmeningarna i alla fall hade placerat subjektet före det finita verbet.

Av de åtta kontrollmeningarna för ordföljd som fanns i SBs originaltext i fas två, låter han sju få rak ordföljd enligt mönstret i exempel 39.

Exempel 39. SBER36B (Källmening: "Men vid hennes ord kommer en man till elden.")

Urur, ilur na jabat za, ash shara potat u za gash.

Men, när 3Sf säga ZA, 1 man komma till ZA eld.

Men när hon säger det, kommer en man till elden.

Men det är tydligt att ordföljden inte är fast, för SA formulerar om meningen när han vill kontrollera om han har uppfattat rätt, i exempel 40.

Exempel 40. SBER37A (samtal kring originaltexten)

Ah nen, na jabat-ul u ash mashurz shara. Shakrop. Ilur na jabat-ul za, potat-ul ash shara?

Ah ja, 3Sf säga-IMP till 1 2:a man. Vänta. När 3Sf säga-IMP ZA, komma-IMP 1 man?

Ah, ja, hon talade till en annan man. Vänta. När hon sade det, kom en man?

Rak ordföljd i SBER36B blir omvänd ordföljd i SBER37A trots att de båda informanterna talar om samma återberättade mening. Frågesatser får omvänd ordföljd genom hela materialet.

I fas ett finns det fem förekomster där svensk omvänd ordföljd inte används. Av dessa står SB för fyra (se exempelvis exempel 41) och SA för en.

Exempel 41. SBILD138B

Nen. Ag lata na za ti mash... mash bublush-i... bublush-i fushaum-i.

Ja. Och över 3Sf ZA är 2... 2 människa-PLUR... Människa-PLUR hus-PLUR.

Ja. Och ovanför henne finns det två... två människor... människohus.

Alla övriga satser i materialet från fas ett är påståendesatser, eller avhuggna satser som svar på frågor och har rak ordföljd, precis som de hade fått på svenska.

11.3.3. Ordföljden i Q2

I Bankler, Burbeck och Ring (2001a) står det att talarna "utgår rakt av från svensk ordföljd när [de] talar".

11.3.4. Ordföljden i Q3

Det finns en klar skillnad mellan QA och QB vad gäller ordföljd. QA följer Q2s regel om svensk ordföljd, sedan QB genomgående, i sju av de åtta kontrollmeningar som han behandlade, valde att behålla rak ordföljd (vid båda återberättandena) istället för att följa svensk standard med omvänd ordföljd. I exempel 42 ser vi att rektionen *på himlen* kan topikaliseras utan problem, men att den medföljande svenska omförflyttningen av subjekt och finit verb inte sker. Om man velat ha rak ordföljd för den svenska varianten av exemplet nedan hade man behövt säga: *stjärnor lyser på himlen*, och placerat *på himlen* sist.

Exempel 42. QBER4B(1) (källmening: *det är natt och på himlen lyser stjärnor*)

Se ye lome ar or i menel i elen-i silma.

SE är natt och på BEST himmel BEST stjärna-PLUR lysa.

Det är natt och på himlen lyser stjärnorna.

QB har inte rak ordföljd för frågesatser: se exempel 43 där rak ordföljd används i anföringssatsen (påståendesatsen ”till slut kvinnan säger”), men inte i den anförda frågesatsen (satsen som citeras).

exempel 43. QBER12B(1) (källmening: *till slut säger kvinnan: hörde du något?*)

Ana mette i nis quetta: Laste le nat?

Till slut BEST kvinna säga: Höra 2S något?

Till slut säger kvinnan: Hörde du något?

I fas ett fanns 8 förekomster av rak ordföljd hos QB i Q3, där Q2 hade velat ha omvänd ordföljd, som i exempel 44.

Exempel 44. Från QBILD59B

(...)jimbe i atta atan-i ar i mine atan se ye mine nar.

(...)mellan BEST 2 människa-PLUR och BEST 1 människa SE är 1 eld.

Mellan de två människorna och den första människan finns det en eld.

(...)Ar amba i atan-i ar i nar ne cena atta silm-i [...]

...)Och mellan BEST människa-PLUR och BEST eld 1S se 2 stjärnljus-PLUR[...]

Och mellan människorna och elden ser jag två stjärnljus.

11.3.5. Sammanfattning av ordföljd i lajvspråken

Den grundläggande tendensen att föredra rak ordföljd, förutom i frågesatser, är tydlig.

En intressant iakttagelse är att talarna av S3 under intervjun efter fas två trodde sig ha använt svensk ordföljd (med exempelvis omvänd ordföljd i bisatser), när de i själva verket oftast hade använt den ”engelska” ordföljd de sade sig föredra i skrift. När SB säger att grammatiken ibland känns som om den stämmer bättre med engelsk ordföljd, så kan detta eventuellt peka mot att engelskan, som är det främmande språk som alla informanterna känner sig mest hemma med blir en naturlig källa för inspiration när de ska hantera och skapa ett språk som ska visa på hur annorlunda talarna är från de svensktalande människorna. En mer prosaisk förklaring är att den svenska växlingen mellan rak och omvänd ordföljd är för oekonomisk, och att den trots dess starka, intuitiva ställning i modersmålet (vilket antagligen har lett till att talarna tror sig använda den) får stryka på foten i S3. Ordföljden är dock inte fast, men det verkar inte försämra kommunikationen märkbart.

Jag bedömer att talarna av Q3 ansåg sig använda svensk ordföljd. Detta stämmer för QA, som har ett starkt grepp om vokabulären, men är svagare än QB vad gäller morfologi och syntax – utan tvivel beroende på att det var två år sedan han senast använde språket aktivt i samtal. Just detta tror jag gör att han i mycket stor utsträckning använder Q3 som en kod för svenska, medan språket för QB, som använder det mer frekvent, härddas och effektiviseras både i avseende på isomorfi och ekonomi och därigenom gör större avsteg från Q2.

11.4. Particip i lajvspråken

I svenska och S2 finns participkonstruktioner (Bynke 1999). Hultman säger att participen i svenska är verbavledda adjektiv, men att de befinner sig på en glidande skala betydelsemässigt mellan adjektiv och verb (Hultman 2003 kapitel 5.1.3).

I eliciteringsmaterialet för fas två fanns det två fraser med presens particip: *en sjungande soldat* samt *säger skrattande*.

11.4.1. Particip i S2

I S2 finns presens particip (suffixet *-ug* på verb) och perfekt particip (suffixet *-uga* på verb). Ett av exemplen på presens particip som ges i grammatikan för S2 är ”om jag går, så är jag gående” och ett av exemplen som ges för perfekt particip är ”om jag dödar någon, kommer han därefter att vara död”(Bynke 1999).

11.4.2. Particip i S3

Båda kontrollmeningarna fanns i SAs del av texten, och han nämner i intervjun att han inte kom ihåg den rätta formen för particip, utan använde suffixet *-ub*, som han konstaterar egentligen är ett futurumsuffix. I fas två krävdes det lite diskussion mellan talarna för att betydelsen hos det hastigt konstruerade participsuffixet skulle kunna kommuniceras. Se exempel 45 till 48.

Exempel 45. Från SBER266A

[...]Za shara, ta jabat u ash... jabklash... jabklash-ub ushatar. Atar lat?
[...] ZA man, 3Sm säga till 1... sång... sång-FUT/PART soldat. Förstår 2S?

Mannen, han säger till en... sång... sjungande soldat. Förstår du?

Exempel 46. SBER267B

ash jabklash-ub ushatar...
1 sång-FUT/PART soldat...

En sjungande soldat?

Exempel 47. Från SBER268A

Nen, Za ushatar jabklashat gha... ag za shara jabat u za jabklash-ub ushatar: [...]
Ja, ZA soldat sjunga nu... och ZA man säga till ZA sång-FUT/PART soldat: [...]

Ja, mannen sjunger nu... och mannen säger till den sjungande soldaten: [...]

Exempel 48. SBER269B

Shakrop. Jabklash-ub ushatar, ma?
Vänta. Sång-FUT/PART soldat, vad?

Vänta. Vadå sjungande soldat?

Detta kanske är den bästa exemplet på hur dynamisk grammatiken är i S3: den skapas och förändras hela tiden. SA behöver en grammatisk funktion, och inför den och förklarar den. Efter några ytterligare replikväxlingar accepterar SB den nya grammatiska morfemen.

Under intervjun berättar SB att även under lajv så sker förklaringar av språkliga problem på S3, och att det är endast efter att det har prövats och misslyckats som man går över till svenska för att förklara. I exempel 45 sätts den nya participändelsen direkt på *jabklash* (sång), medan den från exempel 49 hamnar på verbet *jabklash-at* (sjung-a) som blir *jabklash-at-ub* (sjungande) samt *kmugat-at* (skratta) som blir *kmugat-at-ub* (skrattande). Morfologin arbetas alltså fram under samtalet, se exempel 49.

Exempel 49. SBER280A (utdrag till SBER284)

[...] Na jabat kmugat-ub.

[...] 3Sf säga skratta-FUT/PART.

Hon säger skrattande.

SBER281B

Ma?

Vad?

Va?

SBER282A

Na kmugat gha ag jabat. Atar lat: na jabklashat-ub gha agsash? Na jabklashat gha...

3Sf skratta nu och säga. Kan 2S: 3Sf sjunga-FUT/PART nu också? 3Sf sjunga nu...

Hon skrattar nu och talar. Förstår du: "hon är sjungande", nu också? Hon sjunger nu...

SBER283B

Nen.

Ja.

Ja

SBER284A

Ti... Na ti jabklashat-ub. Na kmugat gha, na ti kmugat-ub. Atar lat?

Är... 3Sf är sjunga-FUT/PART. 3Sf skratta nu, 3Sf är skratta-FUT/PART. Förstår 2S?

Är... Hon är sjungande. Hon skrattar nu, hon är skrattande. Förstår du?

11.4.3. Particip i Q2

Particip nämns inte i Q2 (Bankler, Burbeck & Ring 2001).

11.4.4. Particip i Q3

När QA ska ta sig an de två kontrollsatserna med presens particip, "en sjungande soldat" samt "säger skrattande", använder han två olika strategier. Vid tre tillfällen QBER58A(1), SBER58A(2) och QBER61A(1) (exempel 50 till 53 skapar han nya participformer – dock olika. Verbet *lalathwe* (att le) blir till *lalande* (leende) i båda fallen, och *lire* (sång) blir *lirin* (sjungande). I QBER61A(2) (exempel 52) undviker han perfektiv genom att konstruera om meningen. Exempelen avslutas med en fri översättning i fetstil.

Exempel 50. QBER58A(1)

Le quetta tenn mine... mine lirin ohtar-i: i ohtar ve tira lora.

2S säga till 1... 1 LIRIN soldat-PLUR: BEST soldat som vakta sova.

Han säger till en... en sjungande soldat: soldaten som vaktar sover.

Exempel 51. QBER58A(2)

Ro quetta tenn mine lirin ohtar: i ohtar ve tira lora
3sm säga till 1 LIRIN soldat: BEST soldat som vakta sova.

Han säger till en sjungande soldat: soldaten som vaktar sover.

Exempel 52. Från QBER61A(1)

Ro quetta... re quetta... lalande...
3sm säga... 3Sf säga... LALANDE...

Han säger.... Hon säger... leende

Exempel 53. Från QBER61A(2)

Re quetta ar lala..
3Sf säger och skratta...

Hon säger och skrattar...

QB gör inga protester till vad QA säger i de tre första ovanstående exemplen, antagligen eftersom QA väljer participformer som ligger mycket nära de språk som båda talarna kan bäst: svenska och engelska. Jämför svenskans *skrattANDE* med *lalande* och engelskans *singING* med *lirin*. Till skillnad från SA behöver QA därför inte förklara att en ny grammatisk konstruktion förts in i Q3, det sker smidigt och fort. Antagligen är QA dock inte helt nöjd med resultatet, eftersom han i QBER61A(2) även använder sig av konstruktionen ”säger och skrattar”.

11.5. Passivkonstruktioner i lajvspråken

(Bussmann 1996: 515) beskriver kortfattat skillnaden mellan aktiva och passiva konstruktioner i språk: ”In the active voice the performer of an action (agent) is designated by the subject, while in passive constructions the subject function is connected to other semantic roles (patient, benefactor, etc.)” Det är mycket vanligt i akkusativa språk (som alla versioner av quenya och svartiska verkar vara) att ha passiva konstruktioner. (Shibatani 1999:407). I Q2 och S2 finns det dock inte, vilket föranleder ett intresse för huruvida talarna av Q3 och S3 kommer att införa sådana.

Det fanns tre kontrollmeningar med passivkonstruktioner i originaltexten till fas två: *Vatten hålls på elden, dörren öppnas och mannen går in samt mannen säger att staden inte vaktas.*

11.5.1. Passivkonstruktioner i Q2

Passiva konstruktioner nämns inte i Q2.

11.5.2. Passivkonstruktioner i Q3

I exempel 54 till 56 ser vi hur Q3 hanterar kontrollmeningarna:

Exempel 54. QBER35B(1)

Te mapa nen or i nar.
3P ta vatten på BEST eld.

De håller vatten på elden.

Exempel 55. QBER39A(1)

I anto panta ar i ner lesta minna.

BEST dörr öppna och BEST man gå in-i.

Dörren öppnas och mannen går in.

Exempel 56. QBER62A(1)

I ner quetta ana i osta... I ner quetta: uner tira i osta.

BEST man säga att BEST borg... BEST man säga: ingen vakta BEST borg

Mannen säger att borgen... Mannen säger: ingen vaktar borgen.

Efter fas två frågade jag informanterna igen om hur de skulle hantera meningen *vatten hålls på elden* – målet var att se huruvida de undvek en passiv konstruktion för att den var besvärlig, eller om det verkligen inte fanns ett sätt att få fram distinktionen mellan aktiva och passiva satser, utan mycket långa omskrivningar. QA svarade att han alltid i passiva satser letar upp en agent från kontexten, och QB höll med. Eftersom detta var sekunden efter de, återigen, på en direkt fråga hade översatt ”dörren öppnas” på samma sätt som i QBER39A(1) (exempel 55 ovan), antar jag att dörren ansågs vara en giltig agent, medan vatten och borgen inte ansågs vara tillräckliga för att duga som agenter.

11.5.3. Passivkonstruktioner i S2

Passivkonstruktioner nämns inte i S2.

11.5.4. Passivkonstruktioner i S3

S3-talarna är betydligt mer aktiva och ifrågasättande under fas två än talarna av Q3, och de passiva meningarna orsakar diskussioner som är väldigt belysande för hur passivkonstruktioner hanteras i språket – Se exempel 57:

Exempel 57. (SBER172B till SBER179A)

[...]Plash ti gukat erg za gash. Atar lat?

[...]Vatten är hålla på ZA eld. Förstår 2S

Vatten är hållt på elden. Förstår du?

SBER173A

nar

NEG

Nej

SBER174B

Plash ti... ti... ma skai jabat lat... nar...

Vatten är... är... vad skit säga 2S... NEG...

Vatten är... är.. vafan säger man... nej...

SBER175A

Za nasra jabat nar za al?

ZA kvinna säga NEG ZA här?

Kvinnan säger det här?

Forts. exempel 57. (SBER172B till SBER179A)

SBER176B

Nar, nar, za... kon...

NEG, NEG, ZA... någon...

Nej, nej, det... någon...

SBER177A

Mata za gash? Gulb plash?

Döda ZA eld? Med vatten?

Släcker elden? Med vatten?

SBER178B

Nen. Nen.

Ja. Ja.

Ja. Ja.

SBER179A

Nen, gur jabat za. Kon matat za gash gulb plash.

Ja, 1S säga ZA. Någon dödar ZA eld med vatten.

Ja, jag sade ju det. Någon släcker elden med vatten.

Kontrollmeningen ”dörren öppnas och mannen går in” föranleder också en kommentar, men nu är informanterna mer vana vid att hantera problemet, se exempel 58

Exempel 58. (SBER193A till SBER194B)

Za dagronk dagronkat ag za shara vrat ishi. Za shara dagronkat nar za dagronk.

ZA dörr öppna och ZA man gå in. ZA man öppna NEG ZA dörr.

Dörren öppnar och mannen går in. Mannen öppnar inte dörren.

Za dagronk dagronkat, hmm...

ZA dörr öppna, hmm...

Dörren öppnar, hmm...

SBER194B

Hmm... za ti bash.

Hmm... ZA är rätt.

Hmm... Det är rätt.

Den tredje kontrollmeningen föranleder ännu en strategi för att hantera passivkonstruktioner, se SBER292A till SBER294B i exempel 59.

Exempel 59. SBER292A till SBER294A)

[...] Za shara jabat at za goj nar rogtarat-ub.

[...] ZA man säga att ZA stad NEG vakta-FUT/PART.

[...] Mannen säger att staden inte vaktas.

SBER293B

Za goj nar...?

ZA stad NEG...?

Staden inte....?

SBER294A

Za goj nar rogatat-ub. Asgaja rogtarat za goj. Atar lat?

ZA stad NEG vakta-FUT/PART. Ingen vakta ZA stad. Förstår 2S?

Staden inte vaktas. Ingen vaktar staden. Förstår du?

Istället för att säga *staden vaktas inte* så väljer SA att säga *staden inte vaktad*, dvs en konstruktion med perfekt particip. Notera dock att Q3, till skillnad från Q2 inte gör någon skillnad på presens och perfekt particip.

11.5.5. Sammanfattning av passivkonstruktioner i lajvspråken

En av de mest grundläggande anpassningstrategierna i Q3 och S3 för att lösa språkliga problem – vare sig de består av att Q2 och S2 ger dem otillräckliga eller för komplicerade verktyg att arbeta med – är att helt enkelt undvika dem. Passivkonstruktioner är inte vanligtvis nödvändigt för de syften Q3 och S3 ska fylla, och det går att komma runt dem med rätt enkla metoder. Istället för att i samtal skapa exempelvis en passivböjning på aktiva verb, behandlar båda lajvspråken alla satser som aktiva.

12. Lajvspråkets funktion på lajv

Citaten nedan är alla från intervjun efter fas två.

För QA så får quenya fungera som ”det gamla språket” i den fiktiva lajv världen: det är inte konstigt att rollerna som deltagarna spelar inte kan språket flytande. Däremot bör de flesta roller kunna hälsningar, och dylikt. ”Vi kastar in ord [på quenya under lajvandet]. Vi byter ut fler och fler ord [från svenska till quenya]. Vardagsgrejor och liknande. När vi lagar mat så skickar man *laurelissen* istället för honungen.”

För QB så är quenya modersmålet för hans roll i lajvet. ”[...]vi talar quenya med varandra [under lajvet] så fort någon annan som inte [spelar alv med oss] ser oss.”

Svartiska är SA och SBs rollers modersmål, och deras målsättning är att använda det hela tiden på lajv. Om kommunikationsproblem uppstår försöker de lösa dem på svartiska, och går bara över till svenska om det är absolut nödvändigt.

Från personlig erfarenhet och samtal med många lajvare som talar lajvspråk, vet jag att just bytet mellan lajvspråk och svenska alltid orsakar problem. Om QB talar med andra quenyatalare när de kan höras av spelare utanför gruppen, eller när gruppen senare talar på svenska inbördes när de tror att de inte har några åhörare så kan det vara så att de talar samma språk i spelvärlden, nämligen alviska. Vissa av rollerna, kanske alla, kan även andra språk, exempelvis det allmänna människospråket i den delen av den fiktiva spelvärlden som lajvet utspelar sig i. Detta får i princip alltid exemplifieras av svenska. Roller som talar alviska (ex quenya) eller orchiska (ex svartiska) kan naturligtvis också kanske kunna andra lajvspråk. Det är alltså inte alltid så att bara för att en spelare talar svenska, så talar hans roll i det ögonblicket svenska. Om en alv och en orch talar

svenska på lajv, kan det i den fiktiva spelvärlden tolkas som att de pratar svartiska, eller quenya, eller att båda använder sig av människospråket som ett lingua franca.

Detta skapar ibland förvirring: det gäller att alla har samma uppfattning om vilka regler man kommit överens om. Det finns olika lösningar på problemet i olika lajv, men inga som löser det helt.

Min uppfattning är att det de senaste åren har kommit fler och fler krav på att grupper som vill spela icke-mänskliga roller ska kunna lajvspråk i någon utsträckning. Det är många lajvare som kan lajvspråk, om man definierar "kunna" till att utsträcka sig från att klara av att producera enstaka, inlärd mening till att kommunicera om känslor och tankar kring inte tidigare upplevda situationer. De som klarar av att sätta samman egna meningar är betydligt färre.

Varför använder man ett eget språk?

Jag ombad informanterna att rangordna hur viktiga nedanstående motivationer för att använda lajvspråk:

- a) Det förhöjer ens egen upplevelse/gruppens upplevelse
- b) Det förhöjer upplevelsen för andra spelare utanför gruppen
- c) Andra spelare som inte talar språket kan inte förstå vad ni talar om

Resultaten blev detta:

QA: a, b, c	QB: b, c, a
SA: a, b, c	SB: a, b, c

Ett språk som en del av rollen?

QA, SA och SB har alla angett lajvspråkets förmåga att förhöja den egna upplevelsen av lajvet som den viktigaste anledningen till att använda lajvspråk. Under intervjun frågades informanterna också om motivationen för att använda lajvspråk, och även där tog alla tre upp lajvspråk som ett viktigt verktyg för lajvinlevelsen. QA sade att lajvspråken "ger en extra dimension [till spelet]" . SA framhöll att i början så använde de språket mest för andras skull, men att det har gått över till att bli ett medel för den egna lajvupplevelsen: det lättare att sätta sig in i den roll man ska spela, eftersom språket ger en klar distinktion mellan spelaren och rollen. SB sade att "hela ens själv förändras, tänkandet och allting [...] man är ju trots allt en människa med svart smink och gummimask för ansiktet, men om man dessutom pratar ett annat språk, så ger det ju det där lilla extra..."

Ett språk som en kuliss?

QB höll under intervjun med QA om att lajvspråk bidrar till talarnas egna upplevelser, men den viktigaste motivationen är att påverka andra spelare: "[...] vi gör det för att få våra alver att framstå

som... att förstärka det här med att det är en annan kultur, så att det ska kännas mer främmande för dem som ser oss.”

Min egen uppfattning är att många lajvares fascination för lajvspråk kommer från att ha hört det användas av andra. Liksom vackert sydda kläder, skickligt smidda rustningar eller en hel äng full med medeltidsinspirerade paviljonger så bidrar lajvspråken till att fullborda den kollektiva illusionen av att vara några andra, på en annan plats och en annan tid som ett av målen med lajv är att skapa.

Ett språk med syftet att förhindra kommunikation?

Crystal (1997:58-59) tar upp de hemliga språk som har använts bla. av brottslingar som exempel på en språkanvändning där det är lika viktigt att kunna kommunicera med andra talare, som att icke-talare inte förstår. En av de fördelar som jag hört lajvare ange för att tala lajvspråk är att de i den fiktiva världen ger rollerna ett övertag över alla roller. Som nämns i lajvanekdoten som QA berättar i kapitel 7, sid 7, så fick naturligtvis de s.k. mörkerkrigarna ett övertag när de kunde diskutera vad de borde göra med sina nytagna fångar utan att dessa förstod. Tre av de fyra informanterna rangordnar dock detta som den minst viktiga anledningen, utan framhåller betydelsen av språket för inlevelsen och rolltolkningen.

Dynamiska och föränderliga språk

Lajvspråk är till sin natur alltid i förändring. Eftersom vissa lajvare använder lajvspråk för att låna in ord i en annars svensk konversation, och vissa använder dem i syfte att ha dem som kommunikationsmedel under ett helt lajv så skiljer sig talarnas behov av språket åt från individ till individ och från lajv till lajv. Talarna talar språket relativt sällan, och kan glömma ord och grammatik mellan tillfällena. Då och då förs nya grammatiska koncept och ord in i språket av en talare som finner behov av dem, något som enligt SB kan leda till problem om den eller de som har infört ett nytt begrepp glömmet att informera andra talare. Förberedelserna inför ett lajv, långa bilresor till lajv och samtal över internet är enligt SB exempel på forum som används i lajvspråks kontinuerliga skapelseprocess.

13. Diskussion

Det är min uppfattning att konstruerade språk generellt förändrar sig mycket fortare än naturliga. Av de conlangs som har talare som använder det i realtid (till skillnad från att sitta med ett lexikon och en grammatik framför en datorskärm och sätta samman meningar) så är nog lajvspråken de som har potential att förändra sig fortast.

Yens Wahlgren konstaterar i sin uppsats (Wahlgren 2004) att klingon visserligen fortfarande skapas, men att skapelseprocessen i princip är förbehållen skaparen av språket, Marc Okrand. Den lilla gruppen av talare ser inte positivt på om andra föreslår nya grammatiska eller lexikala morfem (Wahlgren 2004: 21f). Jag skulle vilja hävda att samma sak gäller Q1. På internet finns det många forum och mailinglistor, där folk pratar om, och i viss utsträckning på, sina versioner av Q1. Dessa kan placeras in på en skala mellan två poler: slutna och öppna. De öppna versionerna av Q1 som finns på internet och andra forum accepterar nya ord och ny grammatik, medan de slutna försöker hålla sig enbart till den information som finns från Tolkien själv – och i förlängningen hans dödsbo som i bl.a Parma Eldalambion då och då tillkännager att de funnit nytt material på och om Tolkiens språk. Ett exempel på en sådan grupp vore det tidigare nämnda språkgillet Mellonath Daeron i Tolkiensällskapet Forodrim. Det vore intressant att se vilka paralleller det finns mellan de grupperna av talare av slutet Q1 och klingon-talarna vid Klingon Language Institute, som Wahlgren (2004) har studerat.

Conlangsens hos Klingon-talarna i Wahlgrens uppsats och grupper som talar slutet Q1 skiljer sig från lajvspråk i det att de inte påverkas av krafter såsom ekonomi och isomorfi lika lätt. Skaparen av klingon kan införa nya regler men inte ta bort gamla, och i Q1s fall så är skaparen död.

Även de grupperna som talar öppet Q1 skiljer sig markant från lajvspråk. Min uppfattning är att deras kommunikation endast sällan sker i realtid, vilket innebär att även om språken kan förändras fort, så påverkas de inte av talsituationens behov av snabbhet och ekonomi på samma sätt. Det samma gäller antagligen även för de flesta ”moderna conlangs” som finns ute på nätet, och som är skapade tillsammans med egna fiktiva världar.

I princip alla a posteriori världspråksaspiranter bygger på antaganden om hur ett idealt språk som ska talas av många personer med olika modersmål bör se ut. Crystal (1997 s. 357) tar upp ett antal kriterier för en världspråksaspirant: det bör vara enkelt, funktionsdugligt i alla typer av omständigheter, lätt för talare av alla naturliga språk att förstå, inte ha några dialekter, och ”politically and linguistically unaligned, and therefore equally acceptable to all countries”. Det samma gör Tauli (1968) och går ännu längre än Crystal i att föreslå detaljerade förteckningar om vilka typer av grammatiska lösningar som vore bäst.

Lajvspråk har, med undantag av att de bör vara lätta att lära, helt andra kriterier. De riktar sig till små grupper av personer, som alla delar samma modersmål.

Ett lajvspråk har olika syften:

Det ska vara ett **kommunikationsmedel** och ett **verktyg** för inlevelse i en fiktiv kultur och roll för talarna.

Det ska vara en **kuliss** eller **rekvisita** som ska bidra till icke-talarnas uppfattning av den fiktiva kulturen och rollen.

Det kan vara ett **hemligt språk** som möjliggör informationsutbyte som inte icke-talare får tillgång till.

I ett bra lajvspråk verkar det finnas olika behov som drar språket i olika riktningar. Språket ska samtidigt vara:

Illusionskapande. Lajvspråket ska förmedla vissa känslor till talare och lyssnare. Gemensamt för både Q3 och S3 är att de ska få talare och lyssnare att känna att talarna av lajvspråken är annorlunda, icke-mänskliga, exotiska. S3 ska förmedla bilden av ett rått språk, talat av farliga varelser. Q3 ska ge en känsla av skönhet och annorlunda tankesätt.

Dynamiskt. Lajvspråk är mer en samling med idiolekter, då det inte är säkert att alla har lärt sig samma vokabulär och samma grammatik, eller har tolkat dem lika. Lajvspråk måste ha stort utrymme för tolkning av betydelse från kontext, och en stor möjlighet att skapa nya lexikala och grammatiska morfem.

Lätt. Språket ska vara *ekonomiskt* (språkets morfem, både lexikala och grammatiska, får stora verksamhetsramar) och till viss del *isomorfskt* (en betydelse per morfem.) samt *kodande* (kunna ta kraftig inspiration från andra språk som talarna redan kan)

Min tolkning är att av de ovanstående så är ekonomin den viktigaste kraften, följt av modersmålslikriktning och sist isomorfi.

13.1. Vilka anpassningsstrategier har använts?

Det finns ett antal anpassningsstrategier som lajvspråken har använt på vägen från skrivna grammatikor till talade språk.

Kodningsstrategi

När Q2 och S2 är illa lämpade för de behoven som Q3 och S3 har, är en av de vanligare lösningarna att falla tillbaka på modersmålet. I många fall sker detta helt medvetet, som när SA och SB ersätter det omfattande kasussystemet i S2 med prepositioner.

När eliciteringstexten i fas två innehöll svenska uttryck som ”till slut säger kvinnan” eller ”vi kan vakta i sömnen” formulerar talarna antingen om det eller så kodar de direkt från svenskan och använder de direkta översättningarna av orden.

En intressant fråga är om informanterna bara kodar svenska. Många av dem har studerat tyska, och alla är väl förtrogna med engelska. SA sade under intervjun att vissa delar av grammatiken ”stämmer bättre med engelska”. Antalet talare och språk är dock för litet för att några sådana slutsatser ska kunna dras. På samma sätt är det svårt att se om preferensen för den raka ordföljden skulle kunna vara ett resultat av engelsk kodning, eller en reduktionsstrategi.

QA är den som använder svensk kodning mest av informanterna, och också den som har talat språket med andra minst på sista tiden. Det var två år sedan han använde språket aktivt på lajv. QAs sätt att använda språket på lajv, nämligen att till skillnad från de andra informanterna inte se det som sin karaktärs modersmål, gör också att det är naturligt att han har mindre nytta av att kunna grammatiken. QAs idiolekt av Q3 är mycket närmare både svenska och Q2 än QBs. Ett större antal informanter och språk skulle kunna visa på om kodning från naturliga språk och en hållfasthet vid den skrivna grammatikan är något som görs allt mindre när talarnas kompetens ökar.

Det är dock inte särskilt troligt att lajvspråken någonsin kommer att börja härma exempelvis esperantos utveckling från en teori till ett komplett språk. Lajvspråken är till sin natur instabila, och har en ytterst liten mängd talare som dessutom byts ut väldigt fort. Det är troligt att de alltid kommer att vara mer eller mindre beroende av kodning.

Språken eliminerar morfem eller reducerar deras funktionella ramar.

Till skillnad från grupper av talare av (sluten) Q1 och klingon, verkar lajvspråkens talare ha ytterst liten lojalitet till den skrivna grammatikan. SA och SB plockar ut de delar av grammatikan de finner användbara, och struntar i resten – exempelvis kasussystemet. QA och QB ignorerar på samma sätt den av Q2 föreslagna dubbla numerusmarkeringen när substantiv står i plural och genitiv.

Som nämnts ovan, så är det osäkert om den raka ordföljden som föredras i S3 är en följd av kodning från engelska. Samma dragning mot rak ordföljd finns också i Q3 hos QB har dock inte nämnt något om att engelska ska ha influerat honom, så om så har skett så är det nog omedvetet. En annan plausibel möjlighet är uppenbarligen att det hela är en reduktionsstrategi. Ju färre regler talarna behöver tänka på, desto enklare blir det att hantera det ovana språket. Att QA kodar direkt från svenska antar jag beror på att han är mindre van att konversera på språket än de andra.

Det vore för radikalt att säga, att Q3 och S3 systematiskt har eliminerat redundanta drag från Q2 och S2. En slående likhet mellan de båda lajvspråken är dock hur genitivsuffixen försvinner, när de ska samsas med pluralsuffix. Genitivmarkeringen kan lättare utläsas från kontexten och ordföljden

(speciellt då en möjlighet för talarna ju är att sätta samman ord) och är mer redundant än pluralmarkeringen. Man kan tänka sig att pluralmarkeringen i sig borde bli redundant om ett antal anges. Tyvärr finns det för lite exempel i materialet på dessa situationer.

S3 har reducerat demonstrativan *za*'s funktionella ram från S2 till att inte (åtminstone i lika hög utsträckning) fungera för alla demonstrativor. Samtidigt har man fört fram uttrycket *za al* (troligtvis genom en kodning från svenskans *det här*) och givet det en funktionell ram som innefattar dessa deiktiska demonstrativor.

S3 har vidare reducerat genitiv-kasusets funktionella ram från att innefatta både associativt och ägande genitiv, till att endast gälla för ägande genitiv. Den associativa nyansen uttrycks oftast med inessiv istället.

Språken skapar nya morfem eller expanderar de funktionella ramarna hos redan existerande.

Tidigare har vi sett exempel på hur vissa morfems funktionella ram har utvidgats i S3 och Q3. prepositionen *mi* i Q3 och prepositionen/inessivsuffixet *ishi* i S3 får mer arbete att göra när de går från att enbart markera "i" till att även markera "in i". Ett annat exempel är uttrycket *za al* som diskuteras ovan.

Varken Q2 eller S2 anger någon obestämd artikel – men denna är obligatorisk i Q3 och S3. Räkneorden *mine* och *ash* får sina funktionella ramar utsträckta till att även innefatta markering av obestämdhet.

När SA och QA har behov av participkonstruktioner, så skapar de sådana under diskursen. Vissa morfem som skapas kanske kommer att glömmas bort eller ersättas med andra. Under intervjun berättade SA och SB att så ofta sker mellan lajv i åtminstone S3. Eftersom det finns en participkonstruktion i S2 (suffixet *-ug*), så är det möjligt att den som skapades under undersökningen (suffixet *-ub*) aldrig mer kommer att användas.

Även för talare av naturliga språk, så händer det att morfems funktionella ramar inte stämmer överens. Bland svensktalare finns det olika åsikter om huruvida man kan säga *han är större än mig*. För talare av de instabila lajvspråken blir det här ett mycket större problem, och de måste vara observanta på hur ramarna minskar och ökar, ibland mellan olika lajv, och ibland i en enda diskurs.

Det finns tillfällen när handlingar utförs utan att en klar agent utför dem. S3 och Q3 har inget behov av att nyansera dessa från handlingar som utförs av klara agenter med konventionaliserade morfem. En enda verbform får gälla för både aktiva och passiva konstruktioner, och talarna kan också använda andra alternativ: i S3 används vid ett tillfälle en participkonstruktion och i både S3 och Q3 blir *säger skrattande* till *säger och skrattar*.

13.2. Lajvspråk och naturliga språk

Både naturliga språk och lajvspråk består av summan av sina idiolekter. Lajvspråken har dock mycket mer divergenta idiolekter än något naturligt språk.

Hade lajvspråken endast varit koder av svenskan, eller haft som huvudmål att försöka minimera redundans och antal grammatiska regler, hade resultatet av mina studier om anpassningsstrategier blivit rätt lättolkade. Lajvspråken har dock visat sig vara tämligen komplicerade konstruktioner, som påverkas av ett stort antal krafter. Det är svårt om inte omöjligt att utifrån endast två språk med säkerhet uttala sig om den illusionskapande motivationen är vanligare än motivationen att skapa så lättlärd språk som möjligt. På samma sätt är det också omöjligt att säga vilka av strategierna som är den mest produktiva.

En intressant fråga är naturligtvis huruvida det överhuvudtaget går att säga något om lajvspråk i allmänhet. Man skulle ju kunna se alla talare av svenska lajvspråk som inlärare, med mer eller mindre bra versioner av platonska färdiga språk. Det är dock problematiskt att tala om duktiga och mindre duktiga talare av lajvspråk, eftersom lajvspråken ständigt förändras. Dessutom är det osäkert om det överhuvudtaget går att få ihop ett tillräckligt stort antal lajvspråk för att kunna göra vidare generaliseringar.

Jag tror dock att lajvspråken hos de grupper av talare som når så långt att de klarar av att formulera egna meningar och föra konversationer, delar vissa egenheter. Ju mer talarna talar språket, desto mindre kodningsstrategier kommer de att använda.

13.3. Fortsatta studier om lajvspråk?

För att kunna använda lajvspråk som material till vidare studier var det nödvändigt att se hur de förhöll sig till sina skrivna föregångare. När frågan ”hur” är besvarad, kunde jag gå vidare till ”varför”. Den här uppsatsen har hittat några generella former av anpassningsstrategier som användes av de två studerade lajvspråken och föreslagit några drivkrafter som påverkar dem. Från detta skelett kan det naturligtvis byggas vidare. Ett större urval språk och fler talare, samt en avsmalning av ämnet till att bara gälla ett morfosyntaktiskt drag skulle kunna bana väg för djupare analyser. Den data som redan finns (60 minuter S3 och 55 minuter Q3) kan givetvis även den ligga till grund för vidare studier. Under arbetet med den här uppsatsen tittade jag, förutom på de drag som presenteras här, kort på negationer, personliga och interrogativa pronomen, sexus och TMA. Materialet skulle också kunna användas till fonetiska studier, eftersom de av Q2 och S2 specificerade uttalen på orden i språken ofta inte tycks följas i Q3 och S3.

Eventuellt skulle jämförelse mellan lajvspråk och det tal som modersmålstalare använder till inlärare eller när de härmar inlärare (se Clyne 1981 för en översikt) i det att talarna i båda fallen inte kan vara säkra på hur mycket av det talade språket som lyssnaren förstår, och att det finns en mycket stor önskan att göra kommunikationen enkel.

En annan potentiellt sett mycket produktiv jämförelse vore med det sk. interspråk som inlärare har under sin inlärningsperiod. Om likheter finns, skulle det vara intressant att se studierna av den roll som L2 har i L3-inläring (se Williams & Hammarberg 1997) skulle vara relevanta för lajvspråk – preferensen hos de mer vana lajvspråkstalarna för rak ordföljd skulle ju kunna bero antingen på en önskan om enhetlighet hos reglerna, eller en kodning av engelskan.

Jag tror dock lajvspråk på ett mycket relevant sätt skiljer sig från interspråk: eftersom språket talas så sällan och i sådana begränsade kontexter och med ett sådant begränsat antal talare har talarna inte motivation av att lära sig språket ”flytande”. Inlärare av naturliga språk, även de som endast lär sig en parlör, har ett komplett språk att satsa på. De blir ”bättre” på språket. Det finns inget komplett språk för lajvspråkstalare att nå fram till. Det finns utan tvivel en inlärningsperiod, men jag tror att när talarna väl når en viss nivå, så avtar motivationen att lära sig nya ord och ny grammatik avsevärt: det skulle alltså finnas en viss stabil nivå där talare som anser att deras lajvspråk uppfyller de behov de har av det, ligger. Jag tror vidare att dessa talares språk skulle ha många likheter, liksom QBs, SAs och SBs tal har.

Mina informanter har även talat om hur de har träffat på talare av andra språkyttringar av quenya eller svartiska på lajv, och där båda talarna under diskursen anpassat sina språk till den andres.

Det största problemet med studier av lajvspråk är inte att de är instabila eller små, utan att datainsamlingen är ytterst svår.

Det bästa sättet för att få fram data på lajvspråk vore att kunna spela in det under spel, på ett lajv. Problemen med detta är dock många. Ingen typ av teknisk utrustning får synas. Informanter som har mikrofoner på sig kan komma att störas av vetskapen om detta, och det kommer att påverka deras spel. Ett lajv kan utspela sig på områden många kvadratkilometer stora, och informanterna kommer att gå, springa och kanske till och med fingerad strid, vilket – för att inte ens nämna effekterna av vind och regn – nog kommer att påverka kvalitén på inspelningen. Så länge det man är intresserad av att titta på är tämligen väl avgränsat, vore nog den bästa insamlingsmetoden eliciteringssamtal liknande den som beskrivs för fas ett i den här uppsatsen, men med mer noggrant konstruerade bilder.

14. Källförteckning

Tryckta källor

Allan, J (1978). *An Introduction to Elvish, and to the other tongues and proper names and writing systems of the third age of the western lands of middle earth as set forth in the published writings of professor John Ronald Reuel Tolkien*. Storbritannien: Bran's Head Books.

Bussmann, H (1996). *Routledge dictionary of language and linguistics*. London: Routledge

Clyne, M. (red) (1981). Foreigner Talk. *International Journal of the Sociology of Language* vol. 28.

Cornelius, P (1965). *Languages in Seventeenth- and Early Eighteenth-century Imaginary Voyages*, Geneve: Librairie Droz.

Croft, W (2003). *Typology and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.

Crystal, D (1997). *The Cambridge Encyclopedia of Language, 2nd ed.* Cambridge: Cambridge University Press.

Day, D (1993). *Tolkien the Illustrated encyclopedia*, Storbritannien: Mitchell Beazley.

Hultman T G (2003). *Svenska Akademiens språklära*, Norge: Svenska Akademien.

Juvonen, Päivi (under utgivning) *Articles, Definite and Indefinite*. I: Brown, K (chefred.) /Encyclopedia of Language and Linguistics/ 2nd Edition. Elsevier.

Large, A (1985). *The Artificial Language Movement*. Oxord: Blackwell in association with Deutsch.

Martsch, N (1996). *Basic Quenya, Special Limited Edition*. Stockholm: Mellonath Daeron/Beyond Bree.

Perkins, D C (1995). *Cockney Rhyming Slang*. Wales: Domino Books.

Shibatani, M (1999). *Voice*. I: Brown, K och Miller, J (red.) /Concise encyclopedia of grammatical categories. Oxford : Pergamon.

Sommerstein, A (1972). On the so-called definite article in English. *Linguistic Inquiry* 3:197-209.

Tauli, V (1968). *Introduction to a Theory of Language Planning*. Uppsala: Almqvists&Wiksell.

Tolkien, J R R (1999). *The Return of the King*. Glasgow : Harper Collins.

Williams, S och Hammarberg, B (1997). *L1 and L2 Influence in L3 production: Evidence from Language Switches*. Rapport om tvåspråkighet 12, 1997. Stockholms Universitet, Centrum för tvåspråkighet.

Elektroniska källor (u= senaste kända uppdateringsdatum, h: hämtningsdatum).

Almqvist, I och Sågvall Hein, A (1996). Defining ScaniaSwedish. *CLAW 96, Proceedings of the First International Workshop on Controlled Language Applications, KU Leuven, Belgium*, 1996. pp 159-164. Tillgänglig: <http://stp.ling.uu.se/~corpora/scania/ash961.html> (u:?, h:2004-09-15)

Arends, J (1995). *Pidgins and Creoles: an introduction*. Amsterdam, Filadelfia: J. Benjamins. Tillgänglig: <http://site.ebrary.com/lib/sthlmub/Doc?id=10014723> (u:?, h: 2004-10-10)

Bankler, Burbeck och Ring (2001a). *Grammatik v. 01.04.27*. Tillgänglig: http://www.alver.nu/static_html/quenya/ATITgrammatik010427.pdf (u:2001-04-27, h: 2004-09-15)

Bankler, Burbeck och Ring (2001b) *AT-IT-listan v. 01.4.20*. Tillgänglig: http://www.alver.nu/static_html/quenya/ATITlistaSQv010420_b.pdf ; http://www.alver.nu/static_html/quenya/AT-IT-QS.pdf (u:2001-04-27, h: 2004-09-15)

- Bynke, M (1999). *Svartisk grammatik*. Tillgänglig:
<http://hem.passagen.se/adragoor/Orchsida/grmmtk.html>. (u:2000-09-04, h: 2004-09-15)
- Bynke, M och Burström, D 1999. *Ordlista*. Tillgänglig:
http://www.efd.lth.se/~d98dbu/stiftelsen/swe_orc.html;
http://www.efd.lth.se/~d98dbu/stiftelsen/orc_swe.html. (u: 1999-08-14, h:2004-09-15)
- Daniel, C (2004-09-15). *A Second Opinion on the Black Speech*. Tillgänglig:
<http://www.uib.no/People/hnohf/blackspeech.htm> (u:?, h:2004-09-15)
- de Mander, C och Mattiasson, M (2002). *Lajv ur ett socialpsykologiskt perspektiv*, B-uppsats, Sociologiska institutionen vid Uppsala Universitet. Tillgängligt:
<http://www.sverok.se/index.php?id=447 / >Lajv ur ett socialpsykologiskt perspektiv>. (u:?, h:2004-09-15)
- Fauskanger, H K (2003). *Quenya Course*. Tillgänglig:
<http://www.uib.no/People/hnohf/qcourse.htm>. (u:2003-02-?, h:2004-09-15).
- Fauskanger, H K (2004-09-15). *Orkish and the Black Speech - base language for base purposes*,
<http://www.uib.no/People/hnohf/orkish.htm> (u:?, h:2004-09-15)
- Greenberg, J H (1966). *Universals of Language*. Cambridge (Mass.) : MIT Press
- Heine, B (2002). *World Lexicon of Grammaticalization*. New York : Cambridge University Press. Tillgänglig: <http://site.ebrary.com/lib/sthlmub/Doc?id=10062296&page=234> (u:?, h:2004-12-03)
- Henning, J (1995). Possibilities and Purposes. *Model Languages vol.1, Issue 3 (2/2) July 1, 1995*. Tillgänglig: <http://www.langmaker.com/ml0103b.htm> (u: 1996-03-?, h: 2004-12-08)
- Nelson, J (2004-12-08). *Projekt H - Historien om lajv*.
<http://fansin.sverok.net/strapats/projekth.html>. (u:?,h:20004-12-08)
- Scania Projekt, the*. (2001) <http://stp.ling.uu.se/~corpora/scania/>,. (u:2001-01-15, h:2004-11-25)
- Språkportalen*, (2001) <http://www.svenskaspraket.nu/hoger/sprakvardsbegrepp.htm>, u:2001-07-26, h:2004-12-04)
- Wahlgren, Y (2004). *Klingon as Linguistic Capital A Sociologic Study of Nineteen Advanced Klingonists [Hol Sup 'oH tlhIngan Hol'e' wa'maH Hut tlhIngan Hol po'wI' nughQeD]*, C-uppsats, Sociologiska institutionen vid Lunds universitet. Tillgänglig: http://theses.lub.lu.se/undergrad/search.tkl?field_query1=pubid&query1=soc04014&recordformat=display. (u:?, h:2004-09-15)

Bilaga 1. Eliciteringstext till fas två.

SIDA ETT (Användes av QB och SB)

En man går i skogen. Han går tyst, på en stig. Han är på väg till staden. Det är natt och på himlen lyser stjärnor. Han stannar när han ser en kvinna med ett svärd. Hon är vid en eld. Hon ser inte honom.

Kvinnan säger: "Kom hit". Han tror att hon har sett honom. Men vid hennes ord kommer en man till elden. Han ser på henne men är tyst.

Till slut säger kvinnan: "Hörde du något?"

"Jag hörde sånger" säger mannen till henne. "Jag gick till och med in i staden. De såg mig inte. Jag hade en kniv på mig. I staden är det fest och stadens folk är inte rädda. Imorse sjöng de. Det kommer att sluta med att de sover. Det är bra: stadens soldater är starka som troll – de är bra på att strida!"

Kvinnan tänker. "Och stadens ledare?"

Mannen skrattar högt: "Hon är med barn. Hon är stor som en björn. Hon kan inte strida."

Den tysta mannen på stigen väntar. Han vill höra mer. Stadens soldaters fest visste han inte om. En kvinna med båge kommer till elden från skogen. Hon säger: "En lampa sågs vid muren. De väntar på oss." Vatten hälls på elden.

SIDA TVÅ (Användes av QA och SA)

Mannen i skogen springer tyst från elden. I närheten av soldaternas stadspört finns ett hus. Han går dit. Porten öppnas och mannen går in.

I huset finns en gammal man. Den gamle mannen säger mycket tyst: "Välkommen, mitt barn."

Mannen från skogen säger:

"Jag såg människor vid en eld i skogen. Som jag sade till dig finns det människor som vill anfälla staden. Mannen som jag såg sade att soldaterna hade fest. De vaktar inte staden."

Den gamle mannen skrattar: "De vaktar staden. Men de vaktar dåligt. Soldaterna från staden är glada. De har sjungit och druckit. De säger glatt: 'ingen kommer'"

"Ska jag säga något till dem?" säger mannen. Den gamle mannen säger: "Du ska tala med dem, men de kommer inte att lyssna"

Mannen går från huset till staden. En mycket glad soldat ligger tyst vid muren. Men han är inte död, han har somnat. Han hör inte mannens ord.

Mannen går in i staden. Han säger till en sjungande soldat: "soldaten som vaktar sover." Soldaten skrattar högt. Soldaterna är från kungens stad. Hon säger skrattande: "Kungsstadens soldater är mycket bra. Vi kan vakta i sömnen."

Mannen säger att staden inte vaktas. Men soldaterna lyssnar inte.

Mannens fars hus är varmt och ljust. Staden är kall och mörk. Mannen går till det lilla huset och säger: "Det som ska hända är inte mitt fel."